

Betænkning

over forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. (Sagføreres møderet for højesteret, voteringsordningen i højesteret og nordiske sagføreres møderet).

(Afgivet af udvalget den 20. marts 1958).

Udvalget har holdt 12 møder og har haft samråd med justitsministeren. Udvalget har modtaget mundtlige og/eller skriftlige henvendelser fra følgende: Sagførerrådet, Højesteretsskrankens bestyrelse, Foreningen af Sagførerfuldmægtige, Østre Kreds, og forskellige kredse af landsretssagførere og sagførere, og har drøftet forslaget med en repræsentation fra højesteret.

På udvalgets foranledning er der af justitsministeren indhentet erklæringer fra præsidenten for vestre og østre landsret angående voteringsordningen ved landsretterne og fra det økonomiske og juridiske fakultet ved Århus universitet og det rets- og statsvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet angående højesteretssagførerprøven og voteringsordningen ved højesteret. Disse erklæringer er optrykt som underbilag til bilag 2 og 3 til betænkningen.

Et flertal (udvalget med undtagelse af Poul Møller) kan tiltræde lovforslagets bestemmelser om afskaffelse af højesteretssagførerprøven, men således at der gives højesteret adgang til at meddele den pågældende advokat, at hans møderet er bortfaldet, hvis han efter højesterets skøn har vist sig uegnet til at procedere for højesteret. Højesteret kan efter forslaget give denne meddelelse efter afslutningen af en hvilken som helst sag, hvori den pågældende har procederet for højesteret.

Denne nye ordning tilsigter naturligvis ikke at bevare højesteretssagførerprøven blot på en anden måde, men udvalgsflertallet mener, at det af retsplejemæssige

hensyn må anses for nødvendigt, at højesteret har adgang til at hindre uegnede procedører i at give møde for højesteret. Efter udvalgsflertallets opfattelse vil det i almindelighed være rimeligt, at bestemmelsen, således som den lignende bestemmelse i retsplejelovens § 127, stk. 2, vedrørende landsretssagførere, der møder i egne sager, først anvendes, når advokaten efter gentagen procedure har vist sig uegnet til at procedere for højesteret, men udvalgsflertallet har erkendt, at en advokats forelæggelse af én sag kan være så ringe, at højesteret alene heraf kan bedømme den pågældende advokats muligheder som procedør. Ved udøvelsen af sit skøn over den pågældendes egnethed som procedør vil højesteret være frit stillet og heller ikke bundet af den af højesteret hidtil anvendte lempeligere vurdering af landsretssagførere, der har mødt i egne sager (jfr. højesterets skrivelse af 28. november 1957, pkt. 2, bilag 6).

Det bemærkes i øvrigt, at der i udvalget har været enighed om, at landsretterne kun bør meddele en advokat tilkendegivelse om, at han er „øvet i procedure“, såfremt han har procederet i rimeligt omfang og på forsvarlig måde.

I forbindelse med drøftelsen af spørgsmålet om højesteretssagførerprøvens afskaffelse har man i udvalget overvejet indførelse af en ensartet betegnelse for alle sagførere.

Det nævnte flertal i udvalget foreslår herfter indførelse af fællesbetegnelsen „advokat“, dog således at de nuværende højesteretssagførere, landsretssagførere, over-

retssagførere og sagførere ved underret (underretssagførere) har ret til fortsat at anvende deres nuværende titel.

Med hensyn til voteringsordningen i højesteret har højesteret i den nævnte skrivelse af 28. november 1957 bl. a. udtalt, at en ændring bestående i, at dommernes navne skal angives i dommene, „ikke møder nogen modstand i højesteret . . . at en sådan ophævelse af dommeranonymiteten vil kunne danne udgangspunktet for en udvikling i retning af større udførlighed i domspræmisserne . . .“. Udvalget foreslår herefter alene en ophævelse af højesteretsdommernes og i borgerlige sager landsdommernes anonymitet, således at domme og kendelser fremtidig skal indeholde oplysning om dommernes navne.

Hele udvalget forventer, at disse nye voteringsbestemmelser vil medføre, at retternes afgørelser fremtidig affattes så klart og udførligt, at såvel retsvidenskaben som det praktiske retslivs folk ved læsning af disse afgørelser i højere grad end hidtil kan finde vejledning til løsning af vanskelige juridiske problemer. For det praktiske liv er det af meget stor betydning, at afsagte domme ikke kræver en indgående fortolkning, men direkte giver udtryk for de overvejelser, der har ført til dommens resultat.

Hele udvalget er enigt i de foreslåede bestemmelser om nordiske sagføreres møderet.

Hele udvalget er videre enigt om at foreslå, at loven først skal træde i kraft den 1. juli 1958.

Det ovennævnte *flertal* (udvalget med undertagelse af Poul Møller) indstiller herefter lovforslaget til *vedtagelse* med nedenstående

af udvalget eller flertallet stillede ændringsforslag, der er tiltrådt af justitsministeren.

Et *mindretal* (Poul Møller) kan ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse, da mindretallet fortsat må anse det for betænkeligt at ophæve kravet om prøve for opnåelse af almindelig mødeberettigelse ved højesteret. Mindretallets ændringsforslag tager sigte på at bevare en sådan prøve, idet mindretallet foreslår denne lempet betydeligt i overensstemmelse med det af højesterets flertal tiltrådte og i hovedtræk som foreslået af højesteretsdommer Victor Hansen og højesteretssagfører Stig Rode i den afgivne kommissionsbetænkning.

En ved landsretten mødeberettiget advokat vil, hvis underændringsforslagene vedtages, kunne indstille sig til prøve efter 3 års forløb mod nu 8 år, hans prøvetid forlænges til 3 år imod nu 1½ år, og det krævede antal sager formindskes til 3 mod nu 4. Derhos foreslår mindretallet, at en advokat, der med speciel proceduretilladelse har mødt i „egne sager“ 2 gange, kan opnå almindelig mødeberettigelse, såfremt han æsker højesterets erklæring herom.

Da mindretallets standpunkt til prøvens opretholdelse ikke er begrundet i titelhensyn, kan det stemme for de ændringsforslag, der tilsigter en ensartet betegnelse for fremtidigt beskikkede advokater. Gennemføres disse ændringer, vil efter mindretallets skøn de væsentligste kollegiale indvendinger imod prøvens opretholdelse bortfalde.

Mindretallet kan tilslutte sig de stillede ændringsforslag vedrørende voteringsordningen.

Ændringsforslag.

Af *udvalget*, tiltrådt af *justitsministeren*:

Til § 1.

1) Efter indledningen indføjes: „Til §§ 1a, 49, 60, 105, 131-140, 142-145, 147, 163 b, 164, 169, 259-262, 265, 277, 312, 321, 331, 332, 336, 350, 356, 357, 362, 429, 449, 460, 463, 470, 474, 478, 568, 684, 733, 735, 739 og 1018 h.

I de nævnte paragraffer ændres udtrykket „sagfører“, også hvor det indgår i andre ord, til: „advokat“.

Til den foreslåede ændring af lovens § 43.

2) Forslaget til ændring af § 43, 2. stykke, udgår.

3) I stedet for indføjes:

„I § 43, 3. stykke, indføjes efter „landsretssagfører“: „advokat med møderet for landsret“.

4) Efter forslaget til ændring af lovens § 43 indføjes:

„Til § 104.

I § 104, 2. stykke, sidste punktum, tilføjes: „eller som advokat med møderet for landsret“.

I § 104, 3. stykke, ændres „betingelser, som ifølge § 122 udkræves for at blive sagfører ved underretterne“ til: „betingelser med hensyn til eksamen og forudgående virksomhed, som ifølge § 119 kræves for at blive advokat“ og „i § 122“ til: „i § 119“.

5) Efter forslaget til ændring af lovens § 43 indføjes:

„Til første bog, femte afsnit.

I overskriften til første bog, femte afsnit, ændres: „Sagførere“ til: „Advokater“.

Redaktionel ændring som følge af indførelse af betegnelsen advokat.

Ændring som følge af ændringsforslag nr. 28 vedrørende voteringsordningen i højesteret.

Redaktionel ændring.

Redaktionel ændring.

Redaktionel ændring.

6) Efter forslaget til ændring af lovens § 43 indføjes:

„Til kapitel 12.

I overskriften til kapitel 12 ændres „Sagføreres“ til: „Advokaters“.

7) Efter forslaget til ændring af lovens § 43 indføjes:

„Til § 119.

§ 119 affattes således:

„Advokater beskikkes af justitsministeriet. Beskikkelse meddeles på begæring enhver, som har indfødsret, har opnået 25 års alderen, ikke er ude af rådighed over sit bo, ifølge pålidelige vidnesbyrd har ført en retscaffen vandel og har bestået juridisk embedseksamen med mindst 2. karakter af 1. grad. For den, der har bestået juridisk embedseksamen med ringere karakter, kan justitsministeren fravige den nævnte eksamensbetingelse, når ganske særlige forhold taler derfor.

Endvidere skal den pågældende i 3 år have været i virksomhed som professor i retsvidenskab, dommer, statsadvokat, politimester, politiinspektør, politiadvokat, auditor, anklager ved underret, kontorchef under Københavns politi, fuldmægtig i dettes kontor for politisager, fuldmægtig under en ret, autoriseret eller statsansat fuldmægtig hos en dommer eller en politimester eller stadig som autoriseret fuldmægtig hos en advokat med møderet for landsret eller som medhjælper hos en statsadvokat have deltaget i behandlingen af retssager.

Til udbringelse af de i 2. stykke omhandlede 3 år kan medregnes den tid, den pågældende som autoriseret fuldmægtig hos en advokat uden møderet for landsret har deltaget i dennes forretninger, derunder behandlingen af retssager, eller har været retsskriver. Den, der har været fuldmægtig på et amtskontor, sekretær ved en landsret, sø- og handelsretten i København eller Københavns byret, sekretær i Københavns overpræsidium, politikommissær med kommando, ekspeditionssekretær i Københavns politis kontor for straffesager eller fuldmægtig i dettes politikontor, kan medregne i alt 2 års virksomhed i sådan stilling.

Til udbringelse af de omhandlede 3 år kan virksomhed i forskellige af de i 2. og 3. stykke nævnte stillinger sammenlægges.

Redaktionel ændring.

Herved foreslås fællesbetegnelsen advokat.

De opstillede betingelser for at opnå beskikkelse som advokat svarer til de nugældende betingelser for at få beskikkelse som sagfører ved underret.

Den, der mod eget ønske er fjernet fra en af de fornævnte tjenestemandstillinger på en sådan måde, at den almindelige pensionsret er gået tabt eller indskrænket, kan ikke medregne den pågældende tjenestemandsvirksomhed som grundlag for meddelelse af beskikkelse.““

Til forslaget vedrørende lovens § 120.

8) Forslaget ændres til:

„§ 120 affattes således:

„For beskikkelse som advokat erlægges en afgift af 200 kr., der tilfalder statskassen.

Forinden beskikkelsen udleveres til vedkommende, har han at underskrive en højtidelig forsikring om, at han med flid og troskab vil udføre de sager, der betros ham, og at han i det hele samvittighedsfuldt vil opfylde sine pligter som advokat. Formen for denne erklæring fastsættes af justitsministeren.““

Af et *mindretal* (Poul Møller):

Underændringsforslag til ændringsforslag nr. 8.

9) I den foreslåede affattelse af lovens § 120 indsættes som nyt 1. og 2. stykke følgende:

„For at opnå almindelig mødeberettigelse for højesteret udfordres, at den pågældende har bestået juridisk embedseksamen med 1. karakter, at han i 3 år har været i virksomhed som advokat med mødeberettigelse ved landsretten, og at han har erhvervet den i § 125 omhandlede erklæring fra højesteret om at være egnet til at møde for højesteret.

For den, der har bestået juridisk embedseksamen med 2 karakter af 1. grad, kan justitsministeren fravige den i 1. stk. nævnte eksamensbetingelse, når ganske særlige forhold taler derfor.“

Af *udvalget*, tiltrådt af *justitsministeren*:

Til forslaget til ændring af lovens § 121.

10) Forslaget ændres til:

„§ 121 affattes således:

„Bortset fra det i § 1 a omhandlede tilfælde kan udøvelse af advokatvirksomhed

Efter retsplejelovens § 124 erlægges for beskikkelserne som højesteretssagfører, landsretssagfører og sagfører ved underret afgifter på henholdsvis 200, 120 og 60 kr. Det foreslås, at afgiften for beskikkelse som advokat fastsættes til 200 kr. I øvrigt redaktionel ændring.

Den nugældende regel i retsplejelovens § 125 om, at en tjenestemand kan opnå tilladelse af kongen til at udøve sagførervirksomhed, foreslås ændret således, at sådan

ikke forenes med noget dommer- eller rets-skriverembede, noget embede som rigsadvokat eller statsadvokat, nogen øvrig-hedspost eller ansættelse i politiets tjeneste, ej heller med noget tjenesteforhold hos en amtmand, dommer, politimester eller rets-skriver. Hvorvidt for øvrigt nogen offentlig statstjenestemand tillige kan udøve nogen advokatvirksomhed, bestemmes af justitsministeren.

Ønsker en advokat, som befinder sig i nogen af de stillinger, med hvilke udøvelse af advokatvirksomhed i almindelighed er uforenelig, i et enkelt tilfælde at overtage udførelsen af en retssag, skal dette dog ikke være ham forment, når han dertil erholder sine foresattes tilladelse.““

Til forslaget til ændring af lovens § 122.

11) Forslaget ændres til:

„§ 122 affattes således:

„Ingen advokat må samtidig have kontor i flere underretskredse.

Advokater, som har oprettet kontor mere end ét sted inden for en underretskreds, og som ved gennemførelsen af en ændret rets-kredsinddeling ellers på grund af reglen i 1ste stykke ville udelukkes fra at fortsætte dermed, kan af justitsministeriet opnå tilladelse til fortsat at have kontorer i hidtidigt omfang.““

Til forslaget til ændring af lovens § 123.

12) Forslaget ændres til:

„§ 123 affattes således:

„Enhver advokat er berettiget til at give møde for underret samt for Københavns sø- og handelsret i sager, som i medfør af §§ 224-25 ville høre under underret.

For den særlige klageret er ligeledes enhver advokat berettiget til at give møde.““

Til forslaget til ændring af lovens § 124.

13) Forslaget ændres til:

„§ 124 affattes således:

„Mødeberettiget for landsret samt for Københavns sø- og handelsret i sager, som i medfør af §§ 224-25 ville høre under landsret, er enhver advokat, der har bestået juridisk embedseksamen med mindst 2. karakter af 1. grad.

tilladelse meddeles af justitsministeren. I øvrigt redaktionel ændring.

Den nugældende regel i retsplejelovens § 126 om sagføreres pligt til at underrette justitsministeriet om, hvor de vil have kontor, foreslås ophævet som unødvendig. Beskikkelse som advokat vil herefter blive udfærdiget uden angivelse af, i hvilken retskreds vedkommende advokat vil have kontor.

Den i § 7 i lov nr. 56 af 21. marts 1956 vedrørende ændringer i retskredsinddelingen m. v. indeholdte bestemmelse, der svarer til ændringsforslagets sidste stykke, foreslås optaget i retsplejeloven. I øvrigt redaktionel ændring.

Redaktionel ændring i forhold til nugældende § 127, 3. og 4. stykke.

Betingelserne for at opnå møderet for landsret svarer til de nugældende betingelser for at få beskikkelse som landsretssagfører.

Endvidere skal den pågældende i 3 år have været i virksomhed som advokat eller i en af de i § 119, 2. stykke, nævnte virksomheder, dog at kun halvdelen af den tid, han har været i virksomhed som kontorchef under Københavns politi, fuldmægtig i dettes kontor for politisager, fuldmægtig under en ret eller autoriseret eller statsansat fuldmægtig hos en dommer eller politimester, kan medregnes til udbringelse af de 3 år. § 119, 4. og 5. stykke, finder tilsvarende anvendelse.

Endelig skal den pågældende have bestået en prøve for landsretten.““

14) Efter forslaget til ændring af lovens § 124 indføjes:

„Til § 125.

§ 125 affattes således:

„Den i § 124 nævnte prøve består i, at den pågældende for en landsret udfører 3 med mundtlig domsforhandling sluttende sager, som han selv må forskaffe sig, og af hvilke mindst 2 er borgerlige, deraf i alt fald den ene for sagsøgeren. Prøven er bestået, når hans udførelse af disse sager af landsretten kendes forsvarlig. Sådan prøve kan ingen underkaste sig oftere end 2 gange, og ingen får adgang til prøven, forinden han har fremlagt justitsministeriets tilkendegivelse om, at han efter bestået prøve opfylder betingelserne for møderet for landsret.““

Af *mindretallet under nr. 9:*

Underændringsforslag til ændringsforslag nr. 14.

15) I den foreslåede affattelse af lovens § 125 indsættes som nyt 2. og 3. stykke:

„Den, der ønsker at opnå almindelig mødeberettigelse for højesteret, indgiver anmeldelse herom til højesterets justitskontor, bilagt med tilkendegivelse fra justitsministeriet om, at han, når højesterets indstilling foreligger, vil kunne få en sådan mødeberettigelse. Han har derefter ret til at give møde for højesteret i 3 år, regnet fra slutningen af domsforhandlingen i den første af de af ham for højesteret procederede sager. For at opnå mødeberettigelse må den pågældende have givet møde i 3 mundtligt forhandlede sager, af hvilke mindst 2 skal være borgerlige, deraf i alt

Redaktionel ændring i forhold til nugældende § 123, 2. stykke.

fald den ene for appellanten. Sagerne må han selv forskaffe sig, jfr. dog §§ 332, 2. stk., og § 735, 4. stk. Senest en uge efter udløbet af hans her omhandlede mødeberettigelse kan han søge højesterets erklæring om, hvorvidt han findes egnet til at opnå almindelig mødeberettigelse for højesteret. Når den pågældende har givet møde i mindst 3 sager, kan højesteret af egen drift erklære, at han findes uegnet til at opnå almindelig mødeberettigelse, hvorefter hans ovennævnte mødeberettigelse bortfalder. Højesteret kan tillade, at fornyet prøveprocedure kan finde sted, eller at prøvetiden forlænges.

En advokat, der i medfør af § 126 har givet møde for højesteret, kan inden 8 uger efter at have givet møde i 2 borgerlige mundtligt forhandlede sager søge højesterets erklæring om, hvorvidt han findes egnet til at opnå almindelig mødeberettigelse for højesteret.“

Af et *flertal* (udvalget med undtagelse af Poul Møller), tiltrådt af *justitsministeren*:

16) Efter forslaget til ændring af lovens § 124 indføjes:

„Til § 126.

§ 126 affattes således:

„Mødeberettiget for højesteret er enhver advokat, der er mødeberettiget for landsret, når han til højesterets justitskontor har indgivet anmeldelse bilagt med en tilkendegivelse fra justitsministeriet om, at han i 5 år har været i virksomhed som advokat med møderet for landsret, og med en erklæring fra vedkommende landsret om, at han er øvet i procedure.

En advokats møderet for højesteret bortfalder, dersom højesteret skønner, at vedkommende har vist sig uegnet til at procedere for højesteret, men kan dog gen erhverves ved rettens beslutning derom.““

Af *mindretallet under nr. 9*:

Underændringsforslag til ændringsforslag nr. 16.

17) Den foreslåede affattelse af lovens § 126 ændres til:

„Ud over de i § 125 nævnte advokater, der har opnået almindelig mødeberettigelse

Betingelserne i 1. stykke for at opnå møderet for højesteret svarer til de i lovforslaget til § 127, 1. stykke, stillede betingelser for, at en landsretssagfører kan opnå møderet for højesteret.

Efter lovforslaget til § 127, 2. stykke, bortfalder en landsretssagførers møderet for højesteret, dersom højesteret skønner, at vedkommende efter gentagen procedure eller på anden måde har vist sig uegnet til at procedere for højesteret. Denne adgang til at fratage møderetten foreslås udvidet, hvorfor ordene „efter gentagen procedure eller på anden måde“ udelades.

Bet. o. lovf. vedr. rettens pleje. (Sagføreres møderet for højesteret m. v.).

ved højesteret, er en advokat, der i mindst 5 år har været i virksomhed med møderet for landsret, berettiget til at give møde for højesteret i borgerlige sager og straffesager, som han personlig eller ved autoriseret fuldmægtig har udført i foregående instans. Begæring herom skal indgives til højesterets justitskontor, bilagt med en erklæring fra landsretten om, at den pågældende advokat er øvet i procedure. Den heromhandlede specielle mødeberettigelse for højesteret bortfalder, dersom retten skønner, at vedkommende har vist sig uegnet til at procedere for højesteret, men kan dog generhverves ved rettens beslutning herom.“

Af *udvalget*, tiltrådt af *justitsministeren*:

Til forslaget til ændring af lovens § 127.

18) Forslaget ændres til:

„§ 127 affattes således:

„Ingen advokat kan give møde eller lade møde for en ret, der beklædes af en enkelt-dommer, med hvem advokaten er gift eller er beslægtet eller besvogret i anden grad af sidelinjen eller nærmere.““

19) Efter forslaget til ændring af lovens § 127 indføjes:

„Til § 128.

§ 128 affattes således:

„Under mundtlig forhandling i domssager for landsret, Københavns sø- og handelsret i sager, der i medfør af §§ 224-25 ville høre under landsret, og for højesteret er det ikke advokater tilladt at give møde ved en anden, medmindre denne er en advokat, der ville være berettiget til selv at møde for vedkommende domstol i den pågældende sag. Dog skal det være advokater tilladt ved enhver uberygtet person at fremsætte og begrunde begæring om sagens udsættelse på grund af forhold, hvorved advokaten selv hindres i at give møde.““

20) Efter forslaget til ændring af lovens § 127 indføjes:

„Til § 129.

§ 129 affattes således:

„Uden for mundtlig forhandling i doms-sager for landsret, Københavns sø- og handelsret i sager, som i medfør af §§ 224-25 ville høre under landsret, og for højesteret

Redaktionel ændring i forhold til nugældende § 127, 5. stykke.

Redaktionel ændring i forhold til nugældende § 128.

Redaktionel ændring i forhold til nugældende § 129.

samt uden begrænsning for underret og sø- og handelsretten i sager, der ifølge de nævnte paragraffer ville høre under underret, er det advokater tilladt uden særlig angivelse af grund at lade møde for sig ved deres autoriserede fuldmægtige.

Med angivelse og på rettens eller modpartens forlangende bevisliggørelse af lovligt forfald kan advokater under de i denne paragraf omhandlede rettergangsforetagender give møde ved enhver uberygtet myndig person.

De til møde for landsret berettigede advokater kan derhos lade møde ved mundtlig forhandling i domssager for landsret og uden begrænsning for sø- og handelsretten ved deres autoriserede fuldmægtige, for så vidt der af justitsministeriet er meddelt disse tilladelse dertil. Sådantilladelse gives af justitsministeriet, når den pågældende foruden at opfylde eksamensbetingelserne i § 124, 1. stykke, i mindst 2 år som autoriseret fuldmægtig hos en til møde for landsret berettiget advokat stadig har deltaget i behandlingen af retssager, særlig ved møde under mundtlig forhandling i domssager. Tilladelsen gælder dog kun for 2 år.““

Til forslaget til ændring af lovens § 130.

21) Forslaget ændres til:

„§ 130 affattes således:

„Enhver advokat er berettiget til at have en autoriseret fuldmægtig, der skal være uberygtet og have bestået juridisk embeds-eksamen. Autorisationen meddeles af dommeren i den underretskreds, i hvilken vedkommende advokat har kontor, i København af byrettens præsident.““

22) Efter forslaget til ændring af lovens § 130 indføjes:

„Til kapitel 13.

I overskriften til kapitel 13 ændres „Sagføreres“ til: „Advokaters“.“

23) Efter forslaget til ændring af lovens § 130 indføjes:

„Til kapitel 14.

I overskriften til kapitel 14 ændres „sagførervirksomhed“ til: „advokatvirksomhed“.“

Den nugældende regel i retsplejelovens § 130 om, at en sagførerfuldmægtig skal have bopæl i eller ved den stad eller i den retskreds, hvor hans principal har kontor, foreslås ophævet. Endvidere foreslås det, at autorisation af advokatfuldmægtige altid skal foretages af dommeren i vedkommende underretskreds. I øvrigt redaktionel ændring.

Redaktionel ændring.

Redaktionel ændring.

24) Efter forslaget til ændring af lovens § 130 indføjes:

„Til § 138 a.

I § 138 a, 2. stykke, ændres „ved deponeringen er truffet“ til: „træffes“.

25) Efter forslaget til ændring af lovens § 138 a indføjes:

„Til kapitel 15.

I overskriften til kapitel 15 ændres „Sagførersamfund og Sagførerråd“ til: „Advokatsamfund og Advokatråd“.

Til forslaget til ændring af lovens § 146.

26) Forslaget ændres til:

„§ 146 affattes således:

„Advokatrådet har at føre tilsyn med de personer, som forbereder sig til advokatvirksomheden. Ethvert andragende om beskikkelse som advokat skal forelægges Advokatrådet til erklæring. Dersom Advokatrådets erklæring går ud på, at den pågældende ikke kan antages virkelig at have deltaget i advokatforretningers udførelse eller at have med tilbørlig flid overværet retsforhandlingerne, eller på, at han ikke har ført en retscaffen vandel, kan andragendet om beskikkelse i reglen ikke tages til følge; dog kan justitsministeren, når særegne grunde taler derfor, tildele vedkommende beskikkelse, uagtet hans andragende ikke anbefales af Advokatrådet, men dog ikke førend efter, at der på ny er givet dette lejlighed til at ytre sig.

Endvidere skal der, forinden justitsministeriet meddeler de i §§ 125 og 126, 1. stykke, nævnte tilkendegivelser, indhentes erklæring fra Advokatrådet om, hvorvidt den pågældende opfylder de i henholdsvis § 124, 2. stykke, og § 126, 1. stykke, opstillede betingelser med hensyn til forudgående virksomhed.“

Til forslaget til ændring af lovens § 214.

27) Forslaget til ændring af § 214, 1. stykke, 6. punktum, udgår.

Til forslaget til ændring af lovens § 218.

28) Forslaget ændres til:

„§ 218, 1. stykke, udgår og erstattes med:

„Domme og kendelser skal ledsages af grunde. Andre beslutninger af retten eller rettens formand behøver ikke at begrundes,

Det foreslås, at justitsministeriet også efter deponeringen af en advokatbeskikkelse skal kunne træffe bestemmelse om, i hvilket omfang vedkommende advokat må betegne sig som advokat.

Redaktionel ændring.

Redaktionel ændring.

Ændring som følge af ændringsforslag nr. 28 om voteringsordningen i højesteret.

I de nugældende bestemmelser vedrørende voteringsordningen i højesteret foreslås alene den ændring, at domme og kendelser fremtidig skal indeholde oplysning om dommerens navne.

medmindre sådant særligt er foreskrevet. I højesteretssager samt i borgerlige landsretssager, der behandles uden medvirken af sø- eller handelskyndige dommere, jfr. § 6, 3. stykke, skal dommen eller kendelsen indeholde oplysning om de forskellige meninger under afstemningen vedrørende såvel resultatet som begrundelsen med angivelse af de pågældende dommers navne.““

Til forslaget til ændring af lovens § 260.

29) Ordene „sagfører (advokat)“ ændres til: „advokat“.

Af *mindretallet under nr. 9:*

Til forslaget til ændring af lovens § 332.

30) Den foreslåede ændring af lovens § 332 udgår.

Af *udvalget*, tiltrådt af *justitsministeren*:

Til forslaget til ændring af lovens § 730.

31) Ordene „sagførere“ og „sagfører (advokat)“ ændres til henholdsvis: „advokater“ og „advokat“.

Af *mindretallet under nr. 9:*

Til forslaget til ændring af lovens § 735.

32) Den foreslåede ændring af lovens § 735 udgår.

Af *udvalget*, tiltrådt af *justitsministeren*:

Til § 2.

33) Paragraffen affattes således:

„Den, der har beskikkelse som højesteretssagfører, overretssagfører, landsretssagfører eller sagfører ved underret (underretssagfører), bevarer sin hidtidige møderet. Den, der uden at være højesteretssagfører har erhvervet ret til at give møde for højesteret i sager, som han har udført i foregående instans, skal endvidere være berettiget til at møde for højesteret som omhandlet i § 126 uden at indgive nogen anmeldelse derom til retten.

En højesteretssagfører, overretssagfører, landsretssagfører eller sagfører ved underret

Redaktionel ændring.

Redaktionel ændring.

Overgangsbestemmelse, hvorefter de nuværende højesteretssagførere, overretssagførere, landsretssagførere og sagførere ved underret (underretssagførere) bevarer deres møderet og titel. Endvidere foreslås, at der i loven gives udtryk for, at betegnelsen sagfører med hensyn til beskyttelse mod uberettiget benyttelse ligestilles med betegnelsen advokat, jfr. herved straffelovens § 131.

(underretssagfører) har ret til fortsat at benytte sin nuværende titel, men kan endvidere anvende betegnelsen advokat enten i forbindelse med eller i stedet for den nævnte titel.

Det vil i samme omfang som hidtil være strafbart uberettiget at benytte betegnelsen sagfører.“

Til § 3.

34) Paragraffen affattes således:

„Denne lov træder i kraft den 1. juli 1958.“

Vagn Bro.	Ditlevsen.	Andreas Hansen.	Lysholt Hansen.	Heising.	Lannung, næstformand.
Lorentzen.	Helge Madsen.	Martin.	Poul Møller.	K. Axel Nielsen.	
Helga Pedersen.	Paabøl.	Edel Saunte, ordfører.	Strøm, formand.	Thestrup.	

BILAG

Bilag nr.	Sp.
1. Udvalgets skrivelse af 16. november 1957 med spørgsmål til justitsministeren	397
2. Justitsministeriets svarskrivelse af 16. januar 1958	399
Underbilag 1. Udtalelse af 14. januar 1958 fra det rets- og statsvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet	401
— 2. Udtalelse af 10. januar 1958 fra det økonomiske og juridiske fakultet ved Århus universitet	409
3. Justitsministeriets svarskrivelse af 26. november 1957	413
Underbilag 1. Udtalelse af 23. november 1957 fra præsidenten for vestre landsret	415
— 2. Udtalelse af 26. november 1957 fra præsidenten for østre landsret	419
4. Sagførrådets skrivelse af 20. november 1957	423
5. Højesteretsskrankens skrivelse af 20. november 1952 med 2 underbilag	427
6. Højesterets skrivelse af 28. november 1957	439
7. Højesterets skrivelse af 29. november 1957	445
8. Henvendelse af 15. december 1957 fra en kreds af yngre københavnske landsretssagførere	447
9. Udateret henvendelse fra den i bilag 8 nævnte kreds af landsretssagførere	453
10. Henvendelse af november 1957 fra 77 sagførere	457
11. Skrivelse af 13. januar 1958 fra landsretssagfører Knud Ehlers	459
12. Skrivelse af 28. november 1957 fra Foreningen af Sagførerfuldmægtige, Østre Kreds	461

Bilag I.**Folketingets udvalg**

angående

forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. (Sagføreres møderet for højesteret, voteringsordningen i højesteret og nordiske sagføreres møderet.)

Christiansborg, den 16. november 1957.

Til justitsministeren.

Udvalget udbeder sig justitsministerens besvarelse af følgende spørgsmål:

1. Der udbedes en udtalelse over lovforslagets bestemmelser både vedrørende højesteretssagførerprøven og voteringsordningen i højesteret fra det juridiske fakultet ved Københavns universitet og ved Århus universitet.
2. Udvalget har rent foreløbigt drøftet

spørgsmålet, om landsretternes votering bør foregå efter samme regler som de nu for højesteret foreslåede. Der udbedes en udtalelse over dette spørgsmål fra de 2 landsretters præsidenter.

3. Vil ministeren nærmere begrunde, hvorfor den nuværende retsplejeordning utvivlsomt indebærer en dyrere retspleje? (Sp. 537).

P. u. v.

Strøm,
formand.

Bilag 2.**Justitsministeriet.**

København, den 16. januar 1958.

Vedlagt fremsendes de efter udvalgets anmodning fra det rets- og statsvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet og fra det økonomiske og juridiske fakultet ved Århus universitet indhentede erklæringer om

det fremsatte lovforslags bestemmelser om højesteretssagførerprøven og voteringsordningen i højesteret.

Der vedlægges 20 afskrifter af hver af erklæringerne.

Hans Hækkerup.

/ T. Schelle.

Folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. (Sagføreres møderet for højesteret, voteringsordningen i højesteret og nordiske sagføreres møderet).

Underbilag 1 til bilag 2.

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Det rets- og statsvidenskabelige fakultet.

Frue Plads, Kbhvn. K., den 14. januar 1958.

I skrivelse af 6. december f. å. har justitsministeren, efter begæring af det af folketinget nedsatte udvalg, anmodet fakultetet om en udtalelse om det i tinget den 24. oktober 1957 fremsatte forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje, for så vidt angår de i lovforslaget indeholdte bestemmelser vedrørende højesterets-sagførerprøven og voteringsordningen i højesteret.

I sagens behandling har samtlige fakultetets juridiske medlemmer deltaget, undtagen professor, dr. jur. Sven Clausen og professor, dr. jur. Ernst Andersen, der henholdsvis ved ophold i udlandet og ved sygdom har været forhindret i at være til stede.

Fakultetet skal herefter fremsætte følgende udtalelse:

For så vidt angår voteringsmåden i højesteret, må efter fakultetets opfattelse det afgørende synspunkt være, at højesteretsafgørelser bør fremtræde på en sådan måde, at det klart fremgår af en dom,

- 1) på hvilke faktiske omstændigheder og på hvilke retlige betragtninger den er baseret,
- 2) hvilke synspunkter der måtte ligge bag ved dissenser,
- 3) hvorvidt og i hvilken udstrækning der er tilvejebragt nyt processtof under sagens behandling for højesteret, således at den foreligger anderledes oplyst for højesteret end i underinstanserne, samt
- 4) hvilken betydning dette har haft for højesterets bedømmelse af sagen.

Under hensyn til den betydning højesterets afgørelser har for retslivet i dets helhed som vejledende for de underordnede instanser og for den videnskabelige behand-

ling af gældende dansk ret, må der efter fakultetets opfattelse stilles betydelige krav til højesteretsdommenes formulering i alle de ovennævnte henseender.

Når man herefter rejser spørgsmålet om, hvorvidt den efter 1936 praktiserede ordning har opfyldt de forventninger, man nærrede ved tilvejebringelsen af loven af 7. april 1936, må svaret blive benægtende. Ganske vist redegøres der i højesteretsdommenes præmisser for de forskellige standpunkter, som er fremsat under voteringen; men ikke mindst for dissensernes vedkommende har præmisserne jævnlig haft en meget lakonisk karakter. Såfremt der til brug ved sagens behandling for højesteret er tilvejebragt nye oplysninger, indskrænker dommene sig ofte til en kort bemærkning herom, uden at det kan ses, hvori disse nye oplysninger består.

Der skulle imidlertid efter fakultetets opfattelse være god udsigt til, at det af højesteret i skrivelse af 28. november 1957 formulerede forslag vil kunne føre til, at der kan rådes bod på de mangler, som klæber ved den nugældende ordning. Herefter skal der i dommen, som hidtil, foretages en rubricering af de afgivne vota efter deres indhold, samtidig med at det med navns nævnelse oplyses, hvilke dommere der deler henholdsvis majoritetens og de respektive minoriteters opfattelse.

Fakultetet er også af den opfattelse, at denne løsning frembyder den fordel fremfor den i lovforslaget indeholdte ordning, at mindre væsentlige synspunkter, som måtte være fremkommet under den mundtlige votering, vil træde i baggrunden, når præ-

misserne formuleres, medens en dom, der fremtræder som referat af alle de enkelte vota, kan give et kaleidoskopisk billede af mere eller mindre væsentlige betragtninger, der snarere vil virke desorienterende end oplysende med hensyn til, hvad der egentlig har været afgørende for domsresultatet. Fakultetet kan derfor ikke tiltræde den opfattelse, som har fundet udtryk i motiverne til lovforslaget (s. 5, sp. 2), hvorefter det skulle være en fordel, at de divergenser og nuancer i synspunkterne, som ikke kan komme til udtryk under den nuværende ordning, vil træde frem, hvis man overgår til referat af alle de enkelte vota, og at dette vil virke fremmende for den retsudvikling, der sker gennem anerkendelse af nye retstanker.

Da den af højesteret foreslåede løsning formelt alene adskiller sig fra den nuværende ordning ved, at en anonymitet — til hvis forsvar der i øvrigt næppe lader sig anføre vægtige betragtninger — ophæves, må ordningens værdi helt igennem blive afhængig af, hvorvidt den omstændighed, at de enkelte voterende navngives, vil virke tilbage på formuleringen af de præmisser, hvortil de slutter sig. Af højesterets skrivelse fremgår, at man regner med, at dette vil ske. Fakultetet kan for sit vedkommende tilføje, at den af højesteret foreslåede ordning må have til forudsætning, at ordningen i praksis gennemføres på en sådan måde, at der rådes bod på de ovenfor anførte mangler ved den hidtidige affattelse af højesteretsdommene.

Et medlem (Knud Waaben) kan tiltræde fakultetets bemærkninger om de krav, som må stilles til højesteretsdommes affattelse, og om ønskeligheden af, at der sker en ændring i den hidtidige praksis, men er af den opfattelse, at den i lovforslaget nævnte voteringsform bør foretrækkes fremfor den af højesteret foreslåede løsning. Såfremt man fortsat bygger på den hidtidige ordning (blot med den ændring, at dommernes navne skal anføres), kan det let vise sig, at forudsætningen om en udvikling i retning af mere udførlige domme ikke opfyldes i tilstrækkelig grad. Dette fakultetsmedlem anser lovforslagets ordning for bedre egnet til at sikre den ønskede udvikling og finder ikke, at der er betænkeligheder ved at gå over til den. Voteringen sker efter en rådslagning, under

hvilken vægten af de forskellige synspunkter er genstand for drøftelse, og der er næppe grund til at befrygte, at mindre væsentlige betragtninger i større omfang skulle blive fastholdt ved voteringen eller give anledning til urigtige slutninger om deres betydning. Mange vota vil formentlig blive formuleret som en kort tiltrædelse af et allerede afgivet votum, således at dommens hovedindhold på en forholdsvis overskuelig måde koncentrerer sig i nogle få vota.

Med hensyn til forslaget om højesterets-sagførerprøvens afskaffelse er fakultetet af den opfattelse, at betydningsfulde retsplejemæssige hensyn taler for bevarelsen af en prøve, og at de argumenter, der er anført herimod, ikke har tilstrækkelig vægt.

Den i højesteret anvendte procesmåde og den omstændighed, at det i reglen vil være de vanskeligste sager, som påankes til højesteret, stiller ganske særlige krav til de sagførere, der møder for højesteret. Når et ikke ubetydeligt antal dygtigere landsrets-sagførere ikke har været i stand til at bestå den nuværende prøve, der er udtryk for de krav, retten må stille til højesteretsprocedurernes kvalitet, er dette et vægtigt indicium imod, at det store flertal af landsrets-sagførere, selv om de pågældende er øvede i at procedere for landsretterne, skulle være i stand til at opfylde de nævnte krav. Der er efter fakultetets opfattelse ikke for almenheden knyttet nogen afgørende interesse til, at den enkelte part kan vælge en hvilken som helst sagfører til at føre sin sag for landets højeste domstol, hvis afgørelser — bortset fra genoptagelse i ekstreme undtagelsestilfælde — er endelige, når det ikke er sikkert, at den pågældende sagfører også er i stand til at gøre det på forsvarlig måde.

Fakultetet finder yderligere anledning til at understrege de ulemper af almindelig retsplejemæssig karakter, som opstår, når arbejdet i landets højeste domstol i væsentlig grad sinkes. Dette resulterer i sagsophobning og i forbindelse hermed i tids-spilde, ulempe og bekostning for parterne i de efterstående sager. Man skal i denne forbindelse blot minde om, at den nylig stedfundne deling af højesteret i to afdelinger fandt sted for at hindre en sådan ophobning af sager. Hvis lovforslaget gennemføres, vil et større antal sager end nu sandsynligvis blive procederet for højesteret af sagførere

uden erfaring i, hvorledes højesteretssager skal forberedes og proceduren tilrettelægges og begrænses. Dette vil medføre fare for yderligere forsinkelse i højesterets arbejde.

Der er efter fakultetets opfattelse ingen tvivl om, at den omstændighed, at en landsretssagfører fra vedkommende landsret opnår en erklæring om, at han er øvet i procedure, ikke frembyder nogen sikkerhed for, at han magter den særlige procedure, som anvendes i højesteret, eller er i stand til at skønne over, hvorvidt en sag bør føres op til højesteret. Den i retsplejelovens § 127, stk. 2, indeholdte udelukkelsesbestemmelse kan — ligesom adgangen til at idømme en sagfører bøde for unødigt trætte — alene blive en sikkerhedsventil i nødsfald og egner sig ikke til at benyttes som almindelig regulator af adgangen til at procedere for højesteret. Hertil må yderligere føjes, at hvis man tillægger faren for, at sagførerne skal komme til at stå i et afhængighedsforhold til domstolene, nogen vægt som argument for prøvens afskaffelse (betænkningen s. 16), synes denne betragtning at kunne anføres med endnu større styrke imod at tillade en videregående anvendelse af § 127, stk. 2.

Et andet spørgsmål er, om den nuværende prøve, selv om den i det hele må siges at have været til gavn for opretholdelse af højesteretssagførerstandens kvalitet, kan betegnes som i enhver henseende tilfredsstillende. Dette er næppe tilfældet. Det beror i for høj grad på tilfældigheder, om en kandidat er i stand til at finde det fornødne antal virkelig egnede prøvesager inden for det i loven foreskrevne tidsrum, og der kan herved indtræde ulige vilkår for de prøveprocederende landsretssagførere. Fakultetet mener derfor, at en udvidelse af adgangen til at prøveprocedere for højesteret efter de i betænkningen s. 19-20 angivne retningslinjer vil betyde et fremskridt, og at ingen afgørende retsplejehensyn lader sig anføre herimod. Fakultetet mener endvidere, at det kan være rimeligt som supplement hertil at overveje en ordning, der åbner mulighed for højesteret til at indrømme landsretssagførere, der har vist sig egnede gennem deres procedure af „egne sager“, en almindelig adgang til at procedere for højesteret uden at indstille sig til forudgående prøve.

Hvad angår spørgsmålet om højesterets-sagførertitlen, skal fakultetet, da dette

spørgsmål er uden retsplejemæssig betydning, indskrænke sig til at udtale, at det må anses for en selvfølge, at der ikke kan blive tale om at fratage de allerede beskikkede højesteretssagførere deres titel som sådanne. Ikke blot ville det være i strid med hævdvunden praksis på andre områder at berøve en person retten til at anvende en tidligere erhvervet titel eller stillingsbetegnelse; men for så vidt angår sagførervæsenet, kan særligt henvises til, at man ved de tidligere omordninger af dette er gået ud fra, at der forelå en slags velerhvervet ret til de ældre stillingsbetegnelser. De tidligere kongelige udnævnte højesteretsadvokater bibeholdt således deres titel som sådanne, efter at loven af 26. maj 1868 havde indført højesteretssagførerstillingen, hvortil alene krævedes ministeriel beskikkelse. De to sidste højesteretsadvokater døde i 1915; men retsplejeloven af 1916 § 1032 anerkendte stadig eksistensen af de kongelige udnævnte overretsprokuratorer (fra tiden før 1869) ved siden af de efter 1869 udnævnte overrets-sagførere.

Fakultetet henleder i øvrigt i denne forbindelse opmærksomheden på, at loven af 26. maj 1868, der ifølge sin § 15 først trådte i kraft den 1. januar 1869, i § 13 indeholdt en overgangsbestemmelse, og fakultetet vil finde det rimeligt, om der, hvis nye regler indføres, måtte blive givet en passende overgangsbestemmelse.

Et medlem (W. E. v. Eyben) ønsker i tilknytning til udtalelsen om højesteretssagførerprøven at bemærke, at det for så vidt kan slutte sig til fakultetets udtalelse, som det mener, at højesteret må have adgang til på en eller anden måde at udskille de sagførere, der er uegnede til at procedere for denne ret. Dette fakultetsmedlem finder det derfor også uforsvarligt at gennemføre regeringsforslaget i den foreliggende skikkelse, idet højesteret efter dette kun kan fratage en sagfører møderetten, „hvis vedkommende efter gentagen procedure eller på anden måde har vist sig uegnet til at procedere for højesteret“. En regel af et tilsvarende indhold — angående møderetten i „egne sager“ — er i årene 1933-55 kun blevet anvendt i 5 tilfælde, uanset at højesteret i 39 tilfælde har givet anmærkning for dårlig procedure. Dette fakultetsmedlem kan derfor kun anse det for forsvarligt at

afskaffe højesteretssagførerprøven, såfremt højesteret får en almindelig adgang til at fratage møderetten, når en sagfører viser sig uegnet til at procedere for retten. Dette vil kunne finde udtryk i lovteksten ved at slette udtrykkene „efter gentagen procedure eller på anden måde“. Dette fakultetsmedlem mener ikke, at en sådan regel kan skabe afhængighed af retten, idet man må nære fuld tillid til, at landets højeste domstol ved afgørelsen heraf adslukkende tager saglige hensyn. Dette fakultetsmedlem er klar over, at man, selv om reglen ændres som foreslået, ikke vil fratage møderetten i det omfang, hvori man har nægtet at antage sagførere som højesteretssagførere. Dette fakultetsmedlem finder imidlertid, at for-

slaget indebærer en principiel anerkendelse af den almindelige mødeadgang for alle øvede landsretssagførere, uden at retsplejemæssige hensyn gås for nær, idet det står til højesteret selv at udskille dem, der ikke magter den særlige procedurereform for højesteret. Samtidig afbøder man i nogen grad den kritik, som højesteret har fremsat i anledning af de ringe muligheder for efter gældende ret at reagere mod dårlig procedure i „egne sager“. Dette fakultetsmedlem er i øvrigt med fakultetet enigt i, at det er såvel principielt uheldigt som praktisk vanskeligt at overlade til landsretterne at afgøre, om en sagfører bør kunne møde for højesteret.

Poul Andersen.

O. A. Borum.

W. E. v. Eyben.

Stig Juul.

A. Vinding Kruse.

Carl Rasting.

Alf Ross.

Knud Waaben.

Underbilag 2 til bilag 2.

AARHUS UNIVERSITET

Det økonomiske og juridiske fakultet

Aarhus, den 10. januar 1958.

Til justitsministeren.

I skrivelse af 6. december 1957 har justitsministeren efter anmodning af det af folketinget nedsatte udvalg angående det i oktober 1957 fremsatte forslag om ændringer i retsplejeloven anmodet fakultetet om en udtalelse om de i lovforslaget indeholdte regler om højesteretssagførerprøven og voteringsordningen i højesteret.

I fakultetets behandling af sagen har deltaget professorerne Knud Illum, Torben Lund, Alvar Nelson og Thøger Nielsen. Professor Max Sørensen har på grund af bortrejse været forhindret i at deltage i fakultetets møde, men har tiltrådt de syns-aunkter, der blev fremsat på fakultetsmødet.

1. Med hensyn til det førstnævnte punkt, ændring af reglerne om adgangen til at procedere for højesteret, er fakultetet af den mening, at der ikke er fremdraget oplysninger af en sådan vægt, der kan begrunde en grundlæggende ændring af de hidtil gældende regler. Uden at fakultetet for sit vedkommende skal forsøge en gennemgang af de mange betragtninger, der er anført vedrørende denne sag, skal man fremhæve, at fakultetet deler den opfattelse, at hensynet til den bedste procedure ved højesteret og ikke hensynet til visse sagførergrupperes interesser må være afgørende. Fakultetet deler ikke den opfattelse, at landsretssagførerne i almindelighed er i stand til at udføre en procedure, der blot tilnærmelsesvis står mål med den, der under den hidtidige procesordning har været udført ved højesteret. Det kan næppe herimod anføres, at man nu gennem adskillige år har arbejdet med

en ordning, hvorefter landsretssagførere har kunnet give møde for højesteret i egne sager, og der ikke stilles forslag om ændring af denne ordning. Dels er det tvivlsomt, om denne ordning har virket tilfredsstillende, men navnlig skal man påpege, at det — i hvert fald som hovedregel — kun kan antages at være de bedst kvalificerede blandt landsretssagførerne, der har ønsket at føre deres egne sager frem for højesteret. Når der gives almindelig adgang for alle landsretssagførere med en vis tids praksis til at føre alle sager for højesteret, må det påregnes, at i hvert fald det store flertal af sagførerne af konkurrence- og prestige-mæssige grunde vil se sig nødsaget til at føre deres sager gennem alle instanser. En forringelse af højesteretsproceduren vil derfor blive den uundgåelige følge af forslaget gennemførelse.

Denne forringelse vil kun i mindre udstrækning ramme de store aktieselskaber eller andre forretningsvirksomheder, der hyppigt betjener sig af sagførerhjælp, og som formentlig altid vil være i stand til at skaffe sig vel kvalificeret sagførerhjælp. Fakultetet mener, at det særlig for den lille mand, der kun sjældnere kommer i forbindelse med retsmaskineriet, har betydning, at han, hvis hans sag kommer for højesteret, let kan finde frem til en egnet procedur, der enten anvises ham af hans egen sagfører, eller som han — uden fortrydelse hos hans egen sagfører — kan henvende sig til om ankesagers behandling for højesteret.

Det tilføjes, at fakultetet ser med megen forståelse på de forslag, der er fremsat om

lettelse af adgangen til at aflægge prøve for højesteret. Man ønsker derhos at påpege, at man ikke finder fuldt tilstrækkelig grund til at opretholde noget — selv dispensabelt — krav om 1. karakter til embedseksamen som betingelse for at indstille sig til prøve. Hvorvidt procedureberettigelse ved landsret og højesteret bør markeres ved en særlig titel, finder fakultetet som sådant ikke anledning til at udtale sig om.

2. Med hensyn til spørgsmålet om voteringen i de kollegiale retter ønsker fakultetet at understrege, at gode domsbegrundelser er en forudsætning for gode domme og for skabelsen af respekt for domstolenes arbejde. Efter fakultetets opfattelse har den reform af voteringen i højesteret, hvorefter dissenser optoges i dommen, været en forbedring, der både rummer en tilfredsstillelse for parterne og en vejledning for retsanvendelsen. Ved de danske domstole anvendes dog stadig en udtryksmåde, der ofte er vag og i enkelte tilfælde kan minde om orakelsvar, og der kan næppe være tvivl om, at kun en individuel votering vil sætte domstolene i stand til at overvinde de ikke ubetydelige vanskeligheder, der er forbundet med affattelsen af domme, der giver udtryk for flere personers fælles opfattelse. Fakultetet kan heller ikke bortse fra, at det på en heldig

måde vil kunne forbedre domsbegrundelserne, når den enkelte dommer med sit navn borger for sin personlige domsbegrundelse, så ansvaret ikke deles med andre eller flygtiges derved. Fakultetet kan endvidere anføre, at det forhold, at de retssøgende herved får kendskab til de synspunkter, der ligger til grund for afgørelsen, må formenes at ville medføre en formindskelse af processernes antal. Fakultetet mener derimod ikke, at man kan vente sig resultater af det forslag, der går ud på med bibeholdelse af de gældende voteringsregler at meddele oplysninger om navnene på de dommere, der har været for domsresultatet og for dissenserne.

Fakultetet kan derfor anbefale lovforslaget, for så vidt som det både ved landsret og højesteret indfører særskilt votering af de enkelte dommere. Når votum imidlertid ikke — som i England — afgives i umiddelbar tilknytning til proceduren, men først efter en rådslagning, og da man næppe tilsigter og næppe heller bør tilsigte at fravige den nøje overvejelse af de i dom og votum indeholdte formuleringer, der nødvendiggør, at både sagsfremstilling og vota er formuleret skriftligt, inden parterne gøres bekendt dermed, finder fakultetet ikke, at der er særlig værdi forbundet med, at voteringen sker i et offentligt retsmøde.

P. f. v.

Alvar Nelson,
prodekan.

Bilag 3.

Justitsministeriet.

København, den 26. november 1957.

Ved drøftelserne med folketingsudvalget den 20. d. m. af det fremsatte forslag til ændring af retsplejelovens § 218 henstillede udvalget, at der indhentedes erklæringer fra landsretspræsidenterne om, hvorvidt der måtte være anledning til for landsretssager at indføre en ordning svarende til den, der er foreslået for de højesteretssager, i hvilke der har været mundtlig domsforhandling.

Under henvisning hertil fremsendes vedlagt skrivelser af 23. d. m. fra præsidenten for vestre landsret og af 26. d. m. fra præsidenten for østre landsret.

I anledning af det i stykke 4, sidste punktum, i skrivelsen fra præsidenten for vestre landsret anførte skal man henvise til side 37 i den udvalgsbetænkning, der ligger til grund for lovforslaget.

Hans Hækkerup.

/ T. Schelle.

Til folketingets udvalg angående forslag til lov om ændring i lov om rettens pleje. (Sagføreres møderet for højesteret, voteringsordningen i højesteret og nordiske sagføreres møderet).

Underbilag 1 til bilag 3.

PRÆSIDENTEN FOR VESTRE LANDSRET

Viborg, den 23. november 1957.

Til justitsministeriet.

I anledning af justitsministeriets skrivelse af 21. d. m. (4 k. 1956/375) skal jeg, efter at sagen har været behandlet på et plenarmøde — hvori dog kun 11 af rettens faste dommere har kunnet deltage — udtale følgende.

En gennemførelse for landsretternes vedkommende af den for højesteret overvejede form for offentlig votering med gengivelse i dommen af de enkelte dommers voteringer og begrundelser vil muligt medføre en ikke ringe tidsmæssig forøgelse af arbejdet, og værdien heraf kan synes næppe at stå i rimeligt forhold til den hermed for talrige sagers vedkommende formentlig forbundne forsinkelse og de muligt forøgede omkostninger.

Hvis det er tanken (jfr. herved udvalgsbetænkningen p. 32), at en sådan nyordning skulle gælde også for *straffesager* — bortset fra nævningesager — skal jeg udtale, at offentlig votering formentlig bør være udelukket i sager, hvori lægdommere medvirker. Selv om man ville bortse fra betydningen af det pres, som en sådan offentlighed ville lægge på mennesker, der ikke til daglig beskæftiger sig med fastsættelsen af skyld og straf, ville ordningen medføre, at det udadtil let ville komme til at se ud, som om de juridiske dommers i dommen gengivne vota var eneafgørende for resultatet, for hvilket i virkeligheden de forud stedfundne drøftelser danner grundlaget.

Men hvis det anførte må føre til, at offentlig votering ikke indføres, for så vidt angår domsmandssager og nævningesager, synes det lidet påkrævet at indføre sådan

votering for de — i almindelighed juridisk mindre vigtige politisager. Skulle det i sagen rejste spørgsmål undtagelsesvis findes af større principiel betydning, kunne det, såfremt den ændrede votering indføres, eventuelt overlades til landsretterne at træffe bestemmelse om, hvorvidt den samme form bør anvendes i vedkommende politisag. I øvrigt bør formentlig bestemmelsen i § 218 formes således: „I andre højesterets-sager samt i landsretssager, der behandles uden medvirken af lægdommere, skal dommen . . .“, idet der formentlig ikke er anledning til at undtage politisager fra den i udvalgsbetænkningen foreslåede nyordning for landsretternes vedkommende.

Hvad *borgerlige* sager angår, bør der ved overvejelserne af spørgsmålet for landsrettens vedkommende formentlig skelnes mellem 1. *instanssager* og *ankesager*. Hvad de *førstnævnte* angår, må visse rent praktiske hensyn tages i betragtning, der ikke gør sig gældende med hensyn til ankesager, idet ankedommen — eventuelt med visse ændringer eller tilføjelser — bygger på en gengivelse i den indankede dom af faktum, der under beviset, i sagen, medens dette først skal opstilles og sammenføres i 1. instansdommen. Den nøjagtige konstatering og opstilling af dette faktum egner sig imidlertid i almindelighed ikke for den mundtlige drøftelse og votering, under hvilken man må nøjes med i hovedtrækkene at angive, hvad man anser bevist, medens den nærmere udarbejdelse og udformning af faktum og bevisførelse udkræver en ofte særdeles udførlig og besværlig skriftlig behandling.

Allerede som følge af det anførte kan indførelse af offentlig votering i 1. instanssager næppe tilrådes.

Med hensyn til *ankesager* kan der ikke i almindelighed rejses de anførte praktiske betænkeligheder vedrørende dommens affattelse, men det er vel et spørgsmål, om gengivelse af hver enkelt dommers votum er påkrævet, når retten — som ved almindelige landsretssager — kun består af 3 dommere. Der gøres jo, også under den nuværende ordning, ved dommens begrundelse udførligt rede for de regler og den argumentation, der menes at føre til det antagne resultat, og er der afvigende opfattelse, gør vedkommende dommer — ofte særdeles fyldigt — rede for sin stilling i dissensen. Når der gives hjemmel til — som foreslået i ændringsforslagene til rpl. § 218 — at optage dissensen med navn i selve dommen, synes en yderligere ændring mindre påkrævet.

Det skal dog bemærkes, at hvis den foreslåede offentlige votering og domsbegrundelse gennemføres for højesterets vedkommende, kan det i betragtning af, at landsrettens dom i langt det største antal sager er den endelige afgørelse, synes en naturlig konsekvens, at samme voteringsmåde og domsbegrundelse indføres for landsrettens vedkommende, for så vidt angår ankesager, i hvilke lægdommere ikke medvirker, og hvor mundtlig forhandling har fundet sted.

Jeg skal sluttelig udtale, at jeg, som foran berørt, må tage et vist forbehold med hensyn til virkningerne i tidsmæssig og økonomisk henseende af en eventuel ændring, hvorhos tilføjes, at det for landsretternes vedkommende kunne synes rimeligt at afvente de erfaringer vedrørende en nyordning, der indvindes ved højesteret.

C. Bang.

Underbilag 2 til bilag 3.

PRÆSIDENTEN FOR ØSTRE LANDSRET

København K., den 26. november 1957.

Justitsministeriet.

I anledning af justitsministeriets skrivelse af 21. november 1957 (4. kt. j. nr. 1956/375) angående det af folketingsudvalget vedrørende forslag til ændring i retsplejeloven rejste spørgsmål om voteringen og domsaffattelsen i landsretten skal jeg, efter at sagen har været drøftet på rettens seneste plenarmøde, udtale følgende:

Indledningsvis skal jeg bemærke, at landsretten intet har at indvende imod den i forslaget til ændring af retsplejelovens § 218, stk. 1, for landsretternes vedkommende foreslåede ordning.

Derimod finder jeg at måtte tage afstand fra tanken om indførelse af en ordning, hvorefter der som foreslået for højesteret også ved landsretterne efter retsforhandlingen skal følge en rådslagning og senere en mundtlig votering, under hvilken hver enkelt dommer med en udførlig begrundelse tilkendegiver sit standpunkt i sagen, hvorefter de enkelte voteringer, som indføres i en voteringsprotokol, indgår som et led i dommen med angivelse af den pågældende dommers navn og træder i stedet for de sædvanlige præmisser.

Det behøver ingen nærmere påvisning, at en sådan ordning i hvert fald ikke er anvendelig på straffesager, hvori lægmænd medvirker som domsmænd eller nævninger. For så vidt angår politisagerne er det langt overvejende antal af disse af en så ukompliceret art, at de hensyn, som ligger bag ved den for højesteret foreslåede ordning, aldeles ikke gør sig gældende for disse sagers vedkommende. De enkelte politisager af mere principiel karakter, som forekommer i landsretten, synes imidlertid ikke at kunne begrunde, at man for denne gruppe straffe-

sagers vedkommende, som jo generelt er de mindst betydende, foreskriver særlige regler om votering og domsaffattelsen, der afviger fra, hvad der gælder for straffesager i almindelighed.

Vedrørende de civile sager i 1. instans er fremgangsmåden i øjeblikket den, at domsforhandlingen følges af en mundtlig drøftelse med votering, hvis slutresultat — som regel uden at begrundelsen i enkeltheder anføres — nedfældes i en særlig voteringsprotokol. Voteringen finder normalt sted straks efter domsforhandlingen, dog kan det under hensyn til sagens indviklede beskaffenhed være nødvendigt at udsætte den endelige votering på yderligere overvejelser til et senere tidspunkt; det bemærkes herved, at processtoffet for østre landsrets vedkommende i det overvejende antal sager først fremkommer under selve domsforhandlingen og således ikke på forhånd er rettens dommere bekendt. Af en af dommerne udarbejdes et udkast til dommen, som ofte er genstand for meget indgående drøftelse og omarbejdelse, forinden man i fællesskab finder frem til den endelige affattelse, der således oftest vil fremkomme som resultat af et snævert samvirke mellem afdelingens dommere. Dette gælder ikke alene dommens præmisser, men også i høj grad den forudgående udførlige fremstilling af sagens fakta og gengivelse af afgivne forklaringer samt af parternes hele argumentation for deres påstande og anbringender. Den enkelte dommer vil naturligvis herunder lægge vægt på, at de betragtninger, hvorpå han bygger domsresultatet, i videst muligt omfang får udtryk i dommens præmisser. Såfremt der ved voteringen ikke kan opnås enighed om

resultatet, vil der under den nugældende ordning til dommen efter dennes konklusion blive knyttet en dissens indeholdende en nærmere begrundelse for det afvigende resultat.

Efter forslaget til ændring af § 218 skulle ordningen fremtidig blive den, at det dissenterende votum i stedet optages i dommen som en del af præmisserne og med angivelse af den pågældende dommers navn; allerede under den bestående ordning er navnene på alle de i pådømmelsen deltagende dommere anført i dommen, således at det vil kunne ses af denne, hvilke dommere der går ind for flertallets opfattelse, og hvem der står bag det herfra afvigende votum. En dissens giver i almindelighed kun udtryk for en afvigende opfattelse med hensyn til dommens resultat, hvad enten en sådan opfattelse skyldes en anden bevismæssig eller retlig bedømmelse end den, der er anlagt af flertallet, men der er allerede under den nuværende ordning mulighed for at dissentiere også med hensyn til begrundelsen af et resultat, om hvilket der i øvrigt er enighed, hvilket også sker, og det må vist påregnes, at den foreslåede ændrede formulering af § 218 vil bidrage til, at denne mulighed udnyttes i noget større omfang end hidtil praktiseret.

Af det anførte om voteringsformen og tilblivelsesmåden for de civile domme i 1. instans fremgår formentlig tilstrækkelig klart, at en ordning som den for højesteret foreslåede aldeles ikke vil være hensigtsmæssig for landsrettens vedkommende. Den omstændighed, at landsrettens domme i 1. instans vil fremtræde som en stærkt gennemarbejdet helhed, i hvilken domsbegrundelsen må være afpasset under nøje hensyntagen til dommens øvrige indhold, må gøre det nødvendigt at følge en fremgangsmåde, som afviger fra, hvad der er foreslået for

højesteret. Dertil kommer, at en sådan ordning, navnlig fordi antallet af medvirkende dommere i landsretten kun er tre, forekommer upåkrævet. Dels må det påregnes, at der som følge heraf i mindre omfang bliver tale om divergerende opfattelser mellem dommerne, dels følger det af det anførte, at den for landsretten foreslåede ordning på fuldt tilstrækkelig måde vil tilgodese ønsket om, at sådanne divergenser i opfattelserne kommer til udtryk i dommen. Det kan endelig også anføres, at de præjudikatmæssige hensyn, som er anført i relation til højesteretsdommene, ikke med samme vægt gør sig gældende for landsretternes vedkommende.

Selv om det for de civile ankesagers vedkommende i en del tilfælde vel nok vil være mindre vanskeligt at tillempe voteringsmåden og domsaffattelsen i overensstemmelse med den for højesteret foreslåede ordning, vil der dog også være en række af disse sager, i hvilke vanskelighederne vil være de samme som i 1. instans-sagerne. Hvad der ovenfor er anført om det upåkrævede i at gennemføre en videregående ordning end efter forslaget, gælder imidlertid med samme vægt om ankesagerne; en særlig ordning svarende til den for højesteret foreslåede omfattende alene denne gruppe af sager kan formentlig under alle omstændigheder ikke komme i betragtning.

Jeg må derfor i overensstemmelse med plenarmødets enstemmige opfattelse give udtryk for, at man fra rettens side må fraråde en ændring af forslaget i den tidligere nævnte retning, og vil ikke undlade samtidig at pege på, at en sådan må antages at ville medføre en besværliggørelse af voteringsformen og domsaffattelsen i en sådan grad, at jeg for østre landsrets vedkommende ikke tør udelukke, at det vil kunne afføde krav om udvidelse af rettens personale.

E. Andersen.

/ Storm.

Bilag 4.

SAGFØRERRÅDET

København, den 20. november 1957.

Til det af folketinget nedsatte udvalg vedrørende forslag til lov om rettens pleje (sagføreres møderet m. v.).

Efter at der i 1957 er foretaget nyvalg til Sagførerrådet, har spørgsmålet om højesteretssagførerprøven på ny været drøftet i rådets møde den 8. ds., hvor et flertal på 11 af rådets 13 medlemmer er enig om at støtte det fremsatte lovforslag.

Alle medlemmer af rådet er enige om, at retsplejemæssige hensyn i første række må være afgørende. Rådets flertal kan imidlertid ikke dele højesterets betænkeligheder, hvorefter prøven er nødvendig af retsplejemæssige hensyn. Retsplejeloven har forlængst anerkendt, at landsretssagførere har ret til at føre enhver sag for landsretten, uagtet procedure for landsretten på væsentlige punkter stiller større krav til sagførelsen end proceduren for højesteret, fordi processtoffet i landsretssager i meget vidt omfang først tilvejebringes under selve domsforhandlingen, der foregår umiddelbart på grundlag af de forklaringer, der af parter, vidner og skønsmand afgives i samme retsmøde.

I særlig grad henleder flertallet opmærksomheden på, at lovgivningen uden begrænsning har kunnet betro landsretssagførerne de sager, der i højeste grad berører den enkelte borgers velfærd, nemlig straffesager. Disse sager får som bekendt normalt deres endelige afgørelse ved landsretten.

I øvrigt skal flertallet fremhæve, at det har været og må være afgørende for lov-

givningen at sikre sagførernes uafhængighed, hvilket alene er begrundet i befolkningens tarv. At opretholde højesteretssagførerprøven vil være i strid med dette princip.

Gennem de næsten 40 år, hvori proceduren har været mundtlig ved alle retter, har sagførerne godtgjort, at de har magtet opgaven, således at der ikke længere er nogen grund til at opretholde den hidtil gældende overgangsordning. De vordende sagføreres uddannelse tilrettelægges i høj grad med det formål for øje at dygtiggøre dem i mundtlig procedure.

Endelig henviser man til de udtalelser, som Sagførerrådet tidligere har afgivet, og som alle er konkluderet i, at højesterets-sagførerprøven bør afskaffes.

Eet medlem ønskede af de af højesteretsdommer Victor Hansen og højesteretssagfører Stig Rode i betænkningen anførte grunde at bibeholde højesteretssagførerprøven med de af de pågældende udvalgsmedlemmer foreslåede ændringer.

Eet medlem ønskede at afgive følgende udtalelse:

En væsentlig motivering for ønsket om højesteretssagførerprøvens afskaffelse er — som det også fremgår af bemærkningerne til det foreliggende lovforslag —, at betegnelsen „højesteretssagfører“ formenes at give sine udøvere en erhvervsmæssig fordel, der rækker ud over det område, betegnelsen

bør dække, nemlig proceduren for retten, og derved på ubegrundet måde virker erhvervsmæssigt diskriminerende over for landets øvrige sagførere.

Denne begrundelse kan imidlertid ikke føre videre end til at afskaffe betegnelsen „højesteretssagfører“, hvorved den omhandlede diskriminering vil ophøre.

Derimod bør hverken denne begrundelse eller de øvrige i bemærkningerne til lovforslaget anførte betragtninger føre til imod højesterets enstemmige, bestemte og gentagne protest at afskaffe selve højesteretssagførerprøven, som af højesteret opfattes som en væsentlig forudsætning

for opretholdelsen af en høj standard ved retsudøvelsen.

Konklusionen heraf må blive, at prøven i overensstemmelse med højesterets udtalelse bør bevares med de i kommissionens betænkning foreslåede ændringer, og at løsningen af den erhvervsmæssige ulighed bør søges opnået ved, at sagførergerningens udøvere ensbenævnes — enten ved betegnelsen „sagførere“ eller som i Sverige ved betegnelsen „advokater“ — uden nogen form for tilføjelser, men med adgang til på en af Sagførerrådet godkendt måde på deres kontorpapir at angive, for hvilke domstole de er mødeberettigede.

P. R. V.

Bernt Hjejle.

/ Detlef Thomsen.

Bilag 5.

HØJESTERETSSKRANKEN

Den 20. november 1957.

Til det af folketinget nedsatte udvalg vedrørende forslaget til lov om ændringer i lov om rettens pleje.

Først vil jeg gerne takke udvalget, fordi man har givet os lejlighed til at fremføre vore synspunkter.

Vi repræsenterer foreningen Højesteretsskranken, der består af samtlige højesteretssagførere.

Hvis man ser på det rent sagføremæssige, kan man vist sige, at vi er de søgførere, der berøres mindst af det fremsatte lovforslag.

Når Skranken dog har fremsat sine synspunkter, hver gang dette spørgsmål om afskaffelse af prøven har været fremme, skyldes det, at sagførerne, som det fuldt ud anerkendes af domstolene, er et vigtigt led i rettens pleje og højesteretssagførerne et vigtigt led i rettens pleje for højesteret.

Skranken har igennem årene i et nært samarbejde med højesteret varetaget proceduren for højesteret, og det kan vist ikke bestrides, at forelæggelsen af sagerne er sket på en måde, der har været til gavn for retsudviklingen og egnet til at opretholde den store tillid, der overalt næres til højesterets afgørelser.

Når der derfor er spørgsmål om at gøre forandringer i den hidtidige ordning, må målet være at forbedre proceduren, at afhjælpe eventuelle mangler; men det forekommer os, at hvis man holder sig til det rent saglige, retsplejens tarv, og prøver at abstrahere fra det sagføremæssige, da er det vanskeligt at se, at der skulle kunne opnås nogen *forbedring* ved det fremsatte forslag.

Der er da heller ikke anført noget som helst i retning af, at proceduren skulle kunne blive bedre for højesteret ved, at der gives almindelig adgang for alle landsretssagførere med 5 års beskikkelse.

Det er anført fra justitsministerens side, at den nuværende ordning indebærer en *dyrere* retspleje.

Rent bortset fra, at dette måtte være underordnet, hvis den medførte en mere betryggende retspleje, så vil vi gerne *dokumentere*, at påstanden er ganske urigtig.

Spørgsmålet har været fremme tidligere, og den 11. februar 1932 afgav den daværende bestyrelse for Højesteretsskranken, nemlig højesteretssagførerne C. B. Henriques, Arne Kemp og Ø. Ahnfelt-Rønne, en erklæring til justitsministeriet derom. Vi vil gerne samtidig med, at vi overgiver det ærede udvalg et eksemplar af de bemærkninger, vi her fremsætter, som bilag 1 overrække en afskrift af den nævnte erklæring, hvorefter man allerede i 1932 kunne oplyse, at salærberegningen for proceduren i højesteretssager gennemgående sker efter de takster, som er gældende for procedure i de andre instanser.

Når det dengang var nødvendigt at indhente en sådan udtalelse fra højesteretssagførerne, var det, fordi de dagældende salærtakster kun var bestemt til anvendelse for procedure i underretten, sø- og handelsretten og landsretten.

Siden dengang er der imidlertid sket den ændring, at de nugældende takster ifølge

selve deres indhold gælder for procedure i alle sager, jfr. bilag 2.

Højesteretssagførerne er altså bundet til at anvende de samme takster som andre sagførere, og beregner de mere, kan der klages til Sagførersamfundets myndigheder over dem.

En sagførernævnskendelse har udtalt, at ved fastsættelse af salær for førelse af en ankesag, som samme sagfører har ført i forrige instans, bør der tages skyldigt hensyn hertil.

Det kan altså siges, at hvis man skifter sagfører, kan det muligt blive noget dyrere, men dertil er at bemærke, at for det første kan man jo allerede nu i mange tilfælde beholde den landsretssagfører, man har haft i landsretten, hvis man ønsker det, og endvidere er det jo således, at det, man vil opnå ved lovforslaget, er, at man fremtidig kan skifte ikke blot til en højesteretssagfører, men også til en landsretssagfører, og de klienter, der har haft en landsretssagfører med under 5 års beskikkelse, må gøre det, og i tilfælde af, at sådant skifte finder sted, er der ingen basis for, at proceduren skal blive billigere.

Det har undret os noget, at justitsministeren uden at undersøge det tilgængelige materiale har turdet sige, at den nuværende ordning utvivlsomt indebærer en dyrere retspleje.

Vi tillader os at citere justitsministerens udtalelser efter fortrykket af forhandlingerne i folketinget:

„..... og jeg vil gerne have lov til at pege på en ting, som jeg ikke synes har været nævnt i tilstrækkelig grad, nemlig at den nuværende ordning utvivlsomt indebærer en dyrere retspleje. Der kan ikke være tvivl om, at den person, der får sin sag henvist til højesteret, og som ikke kan bruge sin egen sagfører, fordi denne ikke har fungeret i 8 år, og derfor skal have en ny sagfører, en højesteretssagfører, til at føre sagen, han kommer ud for større omkostninger. Det kan ikke nytte at diskutere det. Der er utvivlsomt adskillige, der stilles over for noget sådant“.

Men det er altså ikke rigtigt.

Altså, *billigere* kan den nye ordning ikke blive, og *bedre* er der ingen der hævder at den bliver. Det, man diskuterer, er alene, om der er risiko for, at retsplejen i

højesteret kan blive ringere, om prøven er nødvendig.

Man siger, at opretholdelsen af prøven i retsplejeloven kun skulle være en overgangsordning.

Dette er ganske urigtigt. Der var, da retsplejeloven blev givet, ingen, der tænkte noget sådant.

Måske kunne man have tænkt sig, at udviklingen havde medført, at prøven blev overflødig, at landsretssagførerprøven blev en sådan ildprøve, at det ville være meningsløst og overflødigt at opretholde højesteretssagførerprøven; men således har forholdene ikke udviklet sig.

Vi henviser til, hvad østre landsretspræsident siger i bilag 9 til betænkningen, pag. 76, nemlig at prøvens værdi — der tales her om landsretssagførerprøven — efter landsrettens opfattelse kun ligger deri, at den skiller de allerringeste procedører fra, og at det er landsrettens opfattelse, at prøven i sin nuværende form ikke kan anses som egnet til et tjene det angivne formål, nemlig at være egnet som grundlag for en almindelig møderet for højesteret for landsretssagførere, som har virket som sådanne i 5 år. Og man peger igen på de meget beskedne krav, der stilles til landsretssagførerprøven.

Endvidere henviser vi til bilag 10: erklæringen fra præsidenten for vestre landsret, betænkningen pag. 78 og følgende, hvor det udtales, at der på et i vestre landsret afholdt plenarmøde var overvejende betænkelighed ved — som sagen i øjeblikket foreligger oplyst — at anse landsretssagførerprøven i dens nuværende form i forbindelse med 5 års virksomhed som landsretssagfører som et tilstrækkeligt grundlag for tilladelse til uden begrænsning at procedere for højesteret.

Og endelig har vi højesterets skrivelse, optrykt som bilag 1 til lovforslaget, om det uforsvarlige i i videre omfang end allerede sket at ophæve den ordning, at retten bestemmer, hvem der kan anses for egnet til at udføre sager for højesteret.

Den slutter sig til højesterets tidligere skrivelse af 27. april 1954, bilag 6 til betænkningen, hvor højesteret side 54 peger på, at højesteret må antages at have de bedste forudsætninger for at kunne bedømme, hvilke kvalifikationer en forsvarlig

højesteretsprocedure kræver, således at det er lidet rimeligt at berøve højesteret enhver beføjelse i så henseende.

Man peger endvidere på det betænkelige i på grundlag af den lempelige landsretssagførerprøve at give adgang for enhver landsretssagfører, der har haft beskikkelse i 5 år, og tilføjer, at rigtigheden af denne betragtning bestyrkes ved de mindre gode erfaringer, højesteret har gjort med hensyn til den i sin tid indførte adgang for landsretssagførere til at give møde for højesteret i egne sager.

Det er altså ingenlunde således, at højesteret har været tilfreds med den procedure, der er blevet præsteret i medfør af den nævnte adgang, men man har naturligvis måttet tage den til følge, og der har ikke været og er vel ikke nogen politisk mulighed for at få forholdet ændret; men vi mener bestemt ikke, at denne kompromisordning kan anføres som argument for at gå endnu et skridt videre.

Det er blevet anført, at højesteret kun i få tilfælde har benyttet sig af adgangen til at fratage landsretssagførere adgangen til at møde. Den er kun benyttet over for 5 af de 308 landsretssagførere, der i tiden fra 1. januar 1933 til 30. juni 1955 har procederet i højesteret, men ser man på oversigten bilag 4, betænkningens pag. 51, vil man se, at ud af de 308 har 256 kun mødt fra 1 til 4 gange, og i betragtning af retsplejelovens betingelser for fratagelse af retten, nemlig af vedkommende efter gentagen procedure eller på anden måde har vist sig uegnet til at procedere for højesteret, må der dog utvivlsomt kræves adskillige fremmøder, før adgangen benyttes.

Den oversigt, der findes i bilag 3, betænkningens pag. 50, over forløbet af aflagte prøveprocedurer i samme tidsrum, er måske nok så talende. Den viser, når man tager de tre første kolonner med i beregningen, at af de prøveprocederende har 46 pct. bestået, mens 54 pct. ikke er fundet egnet.

Når man betænker, at det selvfølgelig er de dygtigste og de i procedure mest øvede, der fremstiller sig til prøve, så giver denne statistik et langt bedre billede af, at kvaliteten af landsretssagførernes procedurer gennemgående langtfra ligger i det plan, som højesteret ønsker.

Det forekommer os i øvrigt, at man, når det som her drejer sig om et forslag, som vedrører højesterets egen arbejdsform, og som har sammenhæng med kvaliteten af det arbejde, som højesteret gennem sine endelige domme er i stand til at præstere, bør afstå fra ændringer, når højesteret, hvis kollegium omfatter vidt forskellige anskuelser og temperament, *enstemmigt* er imod en ændring.

Hvis man derfor alene ser på det rent retsplejemæssige, kan der vist ikke være større tvivl om, at man gennem forslaget langtfra vil opnå en forbedring af retsplejen for højesteret, men derimod en forringelse, der sikkert vil vise sig i løbet af nogle år, efter at ændringen er indført.

Men det ser ud, som man har stirret sig blind på det ene: at få højesteretssagførerprøven afskaffet, og afskaffet nu, uden at man har anlagt videregående retsplejemæssige synspunkter.

Når forslaget er fremsat, er det ganske givet af sagførermæssige grunde.

Det ser man af de bemærkninger, som fremkom i det folketingsudvalg, der i 1953 behandlede et lovforslag om udvidelse af antallet af dommere i højesteret, idet man dér fremhævede, at ordningen giver højesteretssagførerne en urimelig fordel i konkurrencen med kolleger, der ikke har underkastet sig og bestået prøven.

Men spørgsmålet er, om sådanne betragtninger — selv om de var rigtige, hvad vi bestrider — virkelig kan begrunde en ændring som den foreslåede.

Det må erindres, at den ordning, vi har, har eksisteret siden loven af 1868 og endda længere tilbage, idet man før 1868 havde højesteretsadvokater.

De forskellige kategorier af sagførere blev opretholdt i retsplejeloven, uden at der som nævnt var tale om, at det skulle være en overgangsordning.

Først i slutningen af 20'erne kom tanken om afskaffelse af højesteretssagførerprøven frem. Måske var forholdene lidt anderledes dengang. Det var jo særlig den daværende justitsminister Zahle, der fremhævede, at der var så få højesteretssagførere, at det i visse tilfælde kunne være vanskeligt at få nogen til at føre sin sag, og endvidere, at det i mange tilfælde kunne være urimeligt, at klienten skulle skifte, når han nu

havde været godt tilfreds med den landsretssagfører, der havde procederet sagen i landsretten.

Nu er der et betydelig større antal højesteretssagførere — i øjeblikket vist 85 — så der vil ikke være nogen vanskelighed forbundet med at få en højesteretssagfører til at udføre en given sag, og til imødegåelse af den anden indvending blev ordningen med møderetten i egne sager indført, og når en landsretssagfører kan procedere sine egne sager for højesteret, så er interessen for at få ret til at procedere en kollegas retssager i højesteret ikke så forfærdelig stor, at det kan begrunde en afskaffelse af prøven.

Det, som man har anført, at det skulle være uværdigt for en sagfører i en moden alder at underkaste sig en eksamen, er i hvert fald ikke noget, der fra 1868 og 60 år derefter har afskrækket mange betydelige mænd fra at underkaste sig prøven.

Mon ikke snarere det er et argument, der oprindelig er bragt i marken af kolleger, der ikke har været så gode tabere, som de måske burde være?

Det er også sagt, at en sagfører, der er fuldt beskæftiget i en større forretning og har mange hverv, vil have svært ved at få tid til at prøve — men dertil er at sige, at så må han lade være — det er jo ikke nødvendigt for ham.

Men kan der på grundlag af det forslag, som højesteretsdommer Victor Hansen og højesteretssagfører Stig Rode som medlemmer af det i sin tid nedsatte udvalg har fremsat til at lette prøvens gennemførelse, findes en ordning, der i endnu højere grad, end det allerede er sket, fjerner det eksamensmæssige ved prøven, kan naturligvis ingen have noget at indvende derimod. Ændringen må blot ikke slække på de kvalitetskrav, der bør stilles.

Set ud fra et rent sagførermæssigt synspunkt vil det efter vor mening være synd for de unge sagførere at berøve dem den adgang, som de har til at dokumentere deres dygtighed på det område, som er det vigtigste inden for sagføregerningen, nemlig proceduren.

Den nuværende ordning er i sand forstand demokratisk, idet det i realiteten står enhver landsretssagfører frit for at underkaste sig prøven.

Lovforslaget vil konstituere en ordning, hvor usaglige hensyn såsom avisomtale, forbindelser og pengemæssig indflydelse får et forøget spillerum, hvilket igen betyder, at man gør det sværere for den unge, dygtige sagfører, som uden anden bagage end sin dygtighed vil prøve at placere sig i første række på procedureområdet, som han har specialiseret sig i.

At prøvens eksistens skulle skabe afhængighed af højesteret, turde være en misforståelse. Man kan dog snarere, hvis man overhovedet vil ind på de — forekommer det os — utiltalende betragtninger om afhængighed, spørge, om ikke de landsretssagførere, hvis møderet når som helst kan fratages dem af højesteret, kommer i større afhængighed.

Vi vil gerne understrege, at domstolenes og navnlig højesterets vigtige mål: at nå frem til de rette afgørelser, kun kan nås ved et intimt samspil mellem retten og skranken.

Forberedelsen og forelæggelsen af sagerne kan i høj grad være bestemmende for sagernes udfald, og derfor er det af stor betydning, at de sagførere, der giver møde, forbereder og forelægger sagerne på fuldt forsvarlig måde.

Mangler, der måtte være ved forberedelse og forelæggelse for underret og landsret, kan der i nogen grad rådes bod på, mens muligheden herfor ikke foreligger i højesteret, og derfor er det af den største betydning, at proceduren dér er fuldt ud forsvarlig.

Vi skal ikke komme ind på, om proceduren i landsretterne, som det er sagt, i visse henseender kan frembyde andre vanskeligheder end proceduren i højesteret. Det afgørende er, at procedure i højesteret er noget *andet* end procedure i landsret og underret.

I de vanskelige og indviklede sager i højesteret kommer det på en ganske anden måde end i landsretten an på den rette problemstilling og på klarhed i opstillingen, for så vidt angår det faktiske, og i *udvælgelsen* af argumenterne med hensyn til det retlige. Det afgørende er, at man fremdrager det relevante, og kun det relevante for den retlige afgørelse, som skal træffes.

Det tjener derfor efter vor mening, og vi har uden undtagelse alle vore højesterets-

sagførerkolleger bag os, intet fornuftigt retsplejemæssigt formål at afskaffe den prøve, ved hvilken det skal konstateres, om sagførerne magter den opgave og derved

giver højesteret grundlag for at afsige rigtige domme i de vanskelige og vigtige sager, der føres frem for højesteret.

Underbilag 1 til bilag 5.

Erklæring fra højesteretssagførerne.

Til justitsministeriet.

I skrivelse af 19. januar d. å. har justitsministeriet efter anmodning af landstingets udvalg angående forslaget til lov om ændringer i retsplejeloven udbedt sig en erklæring fra undertegnede bestyrelse for Højesteretsskranken med hensyn til salærberegningen for højesteretssager, sammenlignet med de af sagførerstanden fastsatte takster for proceduren for de underordnede retter.

Således foranlediget skal bestyrelsen efter sit kendskab til forholdene og indhentede oplysninger herved meddele, at salærberegningen for proceduren i højesteretssager gennemgående sker efter de takster, som gælder ifølge de for Sagførersamfundets 1. kreds vedtagne „vejledende salærtakster“ for procedure ved underretterne, sø- og handelsretten og landsretterne.

København, den 11. februar 1932.

I bestyrelsen for Højesteretsskranken:

C. B. Henriques.

Arne Kemp.

Ø. Ahnfelt-Rønne.

Underbilag 2 til bilag 5.**Ekstraktafskrift af vejledende salærtakster for københavnske sagførere.**1. *Procedure.*

.....

Stk. 7. Salærtaksterne er bestemte til anvendelse ved procedure for underretten, sø- og handelsretten og landsretter.

.....

Landssalærtakster.1. *Procedure.*

.....

Stk. 2. Taksterne gælder for procedure i alle sager.....

.....

Note. Sagførernævnskendelse af 25. februar 1956, nævnssag nr. 333, statuerer, at da proceduretaksterne, derunder minimumssalæret kr. 400 for en landsretssag, er vejledende, er sagførermyndighederne ikke afskåret fra at nedsætte et salær for procedure i en landsretssag til under kr. 400.

I samme kendelse udtales, at ved fastsættelsen af salær for førelse af en ankesag, som samme sagfører har ført i forrige instans, bør der tages skyldigt hensyn hertil.

Bilag 6.

HØJESTERET

København, den 28. november 1957.

Til folketingets udvalg angående ændringer i retsplejeloven.

Højesteretssagførerprøven.

Det er naturligvis ikke meningen at gennemgå de synspunkter, der er fremført af højesteret i rettens skrivelse af 27. april 1954, som findes i betænkningen p. 53-56. Men der er navnlig under lovforslagets første behandling i folketinget blevet fremdraget enkelte punkter, som højesteret ikke havde fundet anledning til at omtale eller nærmere uddybe, og som man derfor gerne nu vil fremføre.

1. For det første vil man gerne fremhæve, at *det er prøven, som højesteret tillægger afgørende betydning* ud fra retsplejemæssige hensyn, og ikke den til prøven knyttede betegnelse, højesteretssagfører. Man anser derfor retsplejens tarv for i det væsentlige at være behørigt varetaget, hvis man skulle gennemføre en ordning, gående ud på, at prøven — i en lempet skikkelse — opretholdes som betingelse for almindelig møderet for højesteret, men at der fremtidig ikke knyttes nogen særlig betegnelse hertil. Spørgsmålet om, hvorledes de forskellige sagførergrupper skal betitles, er i det væsentlige et sagførerpolitisk problem.

Højesteret ønsker prøven opretholdt udelukkende af retsplejemæssige grunde, og man vil gerne præcisere, at højesteret ikke betragter bedømmelsen af prøvekandidaterne som en slags prærogativ, en ret, man nødigt vil opgive og sætter pris på at udøve. Denne bedømmelse er et byrdefuldt hverv, som højesterets dommere bestemt ikke ønsker at beholde for selve hvervets skyld.

2. Om *møderetten i „egne sager“* vil man gerne bemærke, at den i sin tid blev indført

trods højesterets betænkeligheder, og at der efter højesterets vurdering i et ikke ubetydeligt antal tilfælde har været procederet utilfredsstillende i „egne sager“ (se betænkningens p. 54, højre spalte, og p. 57, højre spalte). At højesteret ikke nu har foreslået denne møderet i „egne sager“ ophævet, er derfor naturligvis ikke udtryk for andet, end at højesteret er klar over, at dette er politisk uigennemførligt.

Man har fra forskellig side peget på, at højesteret gennem de ca. 25 år kun 5 gange har anvendt bestemmelsen om, at møderetten i „egne sager“ kan fratages en landsretssagfører, og man har sagt, at dette „kun med rimelighed kan forstås således, at det store flertal af landsretssagførere har magtet opgaven“.

Dette beror på en misforståelse. Det fremgår klart af lovreglens tilblivelses-historie, at det ikke har været meningen, at møderetten i „egne sager“ kun skulle kunne udøves af landsretssagførere, hvis procedure fyldestgjorde de krav, højesteret stiller til at bestå højesteretssagførerprøven. Hvis højesteret havde opstillet en sådan streng målestok for bevarelse af møderetten i „egne sager“ og havde taget denne møderet fra de landsretssagførere, der ikke procederede deres „egne sager“ så godt, at de på grundlag heraf ville kunne bestå højesteretssagførerprøven, ville højesteret ganske simpelt have saboteret loven.

I denne forbindelse vil højesteret gerne pege på, at bestemmelsen i retsplejelovens § 127, stk. 2, går ud på, at møderetten i „egne sager“ bortfalder, „dersom højesteret skønner, at vedkommende efter gentagen proce-

ture eller på anden måde har vist sig uegnet til at procedere for højesteret“. Af denne formulering fremgår det, at en landsretssagfører — bortset fra de heldigvis yderst sjældne tilfælde, hvor ordene „på anden måde“ kan komme til anvendelse — skal have procederet for højesteret mindst 2 gange, for at spørgsmålet om at miste møderetten overhovedet kan blive aktuelt. Af de ca. 300 landsretssagførere, der har givet møde for højesteret, er 116 kun mødt én gang og 66 kun 2 gange, således at der altså i hvert fald for de 116's vedkommende ikke foreligger noget som helst grundlag for at slutte, at deres procedure har været tilfredsstillende.

3. Fra en enkelt side er fremført en betragtning, der går i retning af, at når det — som det må antages — er de dygtigste dommere, der bliver højesteretsdommere, så må højesterets afgørelser vel kunne blive rigtige, *selv om proceduren skulle have været mangelfuld*.

Også denne betragtning beror på en misforståelse. Den første forudsætning for, at en sag skal kunne forventes pådømt rigtigt, er, at den er behørigt oplyst og *alt fornødent processtof tilvejebragt*. Dette meget vigtige arbejde påhviler parterne og kun dem. Ved underret er der en vis vejledningspligt for dommeren (retsplejelovens § 429, stk. 2, og § 433, stk. 2), men dette gælder ikke og kan naturligvis ikke gælde for højesteret. Højesteret er ganske ude af stand til at sætte sig ind i sagerne under disses forberedelse, hvor processtoffet skal tilvejebringes, og højesteret er ikke blot ude af stand til her at gribe ind, men er også uberettiget hertil. En ordning, hvorefter højesteret ydede hjælp og vejledning til den ene af parterne, hvis sagfører viste sig ikke at magte opgaven, ville være ganske utilstedelig og ødelæggende for rettens neutrale position.

De betragtninger, som her er anført om tilvejebringelsen af processtoffet, gælder i fuldt omfang også de juridiske muligheder, processtoffet frembyder. Naturligvis påhviler det højesteret at finde frem til de lovregler, den domspraksis og den litteratur, der kommer i betragtning, men den vigtige og ofte juridisk vanskelige opgave at overveje og træffe bestemmelse om, hvilke påstande, anbringender og indsigelser processtoffet giver muligheder for at fremsætte, og

at begrunde disse påstande m. v. på en klar og juridisk vægtig måde, påhviler alene parterne, og fejl på dette område kan højesteret ikke råde bod på.

Alt dette skulle vel være overflødigt at sige her, ikke mindst i betragtning af, at der i udvalget sidder både dommere og sagførere.

4. Højesteret vil gerne pege på *de praktisk vigtige lempelser* i den gældende ordning, som i udvalgsbetænkningen p. 19 og 26 er foreslået af de to udvalgsmedlemmer. Og hertil vil man gerne knytte den bemærkning, at højesteret naturligvis er villig til at forhandle om at kombinere disse lempelser med en ordning, hvorefter også „egne sager“ under en eller anden form kunne komme i betragtning som en slags „prøvesager“ og være med til at danne grundlag for en bedømmelse af, om en landsretssagfører kunne opnå almindelig møderet for højesteret.

Offentlig votering i højesteret.

1. Som det fremgår af højesterets skrivelse af 28. marts 1957 (bilag 2 til lovforslaget), er et meget betydeligt flertal af rettens dommere (10 af 15) modstandere af den i lovforslaget foreslåede form for offentlig votering, idet de mener, at denne ordning „i betænkelig grad vil bryde den enhed og fasthed, som præger danske højesteretsdomme“ under den nugældende ordning. Hvis det derfor skulle være af interesse at overveje, om man skulle kunne opnå det væsentlige ved de fordele, som tilhængerne af lovforslagets ordning anser for at være knyttet til denne, ad anden vej, ønsker højesteret stærkt at pege på, at det af skrivelsen fremgår, at en ændring, bestående i, at dommernes navne skal angives i dommene, ikke møder nogen modstand i højesteret. Og særligt ønsker højesteret at pege på, at en sådan ophævelse af dommeranonymiteten vil kunne danne udgangspunktet for en udvikling i retning af større udførlighed i domspræmisserne uden at bryde disses overskuelighed. Det nævnte flertal på 10 dommere har netop i skrivelsen af 28. marts 1957 erklæret det for ønskeligt, at den udvikling i retning af større udførlighed, som har fundet sted på grundlag af loven af 1936, der indførte dissenspligten, bør fortsættes. At de 5 andre dommere fuldt ud

tiltræder dette, fremgår af deres standpunkt til lovforslaget.

Da en rolig og jævn udvikling inden for retsplejen og ikke mindst på et så vigtigt område som voteringsordningen for den øverste instans formentlig er af betydelig værdi, forekommer det højesteret, at der kunne være god grund til at overveje, om man ikke i hvert fald for tiden burde indskrænke sig til at ophæve dommeranonymiteten og afvente, hvorledes en sådan ændring vil indvirke på domspræmissernes affattelse, idet det navnlig også må forventes, at baggrunden for denne ændrings indførelse vil kunne være af væsentlig betydning.

En sådan ophævelse vil kunne gennemføres med ret kort varsel og uden væsentlige ændringer i rettens arbejdsmåde.

2. Dersom lovforslagets ordning gennemføres, må højesteret anse det for hensigtsmæssigt, at der gives noget længere tid til at forberede gennemførelsen end i lovforslagets § 3 anført, således at nyordningen ikke sættes i kraft den 1. oktober 1958, men tidligst den 1. januar 1959 eller helst først med højesteretsårets begyndelse, torsdag den 2. marts 1959.

Derimod vil som lige nævnt en ordning, der blot ophæver anonymiteten, kunne sættes i kraft med ret kort varsel.

Bilag 7.**HØJESTERET**

København K., den 29. november 1957.

Til folketingets udvalg angående ændringer i retsplejeloven.

Efter aftale skal jeg herved meddele, at der i tiden fra den 1. januar til den 30. november 1957 til højesteret er indkommet 235 borgerlige sager og 31 straffesager.

Af de 235 borgerlige sager er kun 2 sager udgået til skriftlig behandling. Af de resterende 233 sager har indstævnte givet møde uden sagfører i 11 sager og appellanten i 23 sager. Af de 11 sager er allerede 9 hævet og kommer således ikke til domsforhandling, og det samme gælder 4 af de 23 sager. Adskillige af de resterende 19 sager vil efter almindelig erfaring også blive hævet uden at komme til domsforhandling.

Det nøjagtige antal sager, der i den nævnte periode er foretaget for lukkede døre, kan ikke uden nærmere gennemgang af retsbøgerne oplyses, men antallet er yderst ringe, utvivlsomt kun et encifret tal. Det bemærkes herved, at straffesager næsten altid behandles for åbne døre, også sædelighedssager, og at der, for så vidt angår borgerlige sager, praktisk taget kun opstår spørgsmål om at lukke dørene i ægteskabs-sager (rpl. § 455) og i faderskabs-sager (rpl. § 456 o), men at resultatet som regel bliver, at også disse sager, hvis antal for øvrigt er ret lille, domsforhandles for åbne døre.

Victor Hansen.

Bilag 8.

København, den 15. december 1957.

Til det af folketinget nedsatte udvalg, der behandler forslaget til lov om ændringer i lov om rettens pleje.

Som repræsentanter for en større kreds af yngre københavnske landsretssagførere har vi anmodet om foretræde for udvalget for at forelægge denne kreds' synspunkter vedrørende justitsministerens forslag til ændring af de nugældende regler om sagføreres møderet for højesteret.

De yngre landsretssagførere, d. v. s. de, som har opnået beskikkelse efter 1. januar 1949, har aldrig tidligere haft lejlighed til at udtale sig om dette spørgsmål.

Emnet har ikke været drøftet på et almindeligt sagførermøde, men har alene været behandlet i Sagførerrådet og på et fællesmøde af Sagførersamfundets kredsbestyrelser; i ingen af disse organer er de yngre landsretssagførere repræsenteret. Disse er heller ikke blevet opfordret til at udtale sig over for — endsige til at indtræde som medlemmer i — de to udvalg, som Sagførerrådet i 1954 nedsatte til at behandle spørgsmålet. Det ene udvalg bestod af to højesteretssagførere, det andet af to ældre landsretssagførere.

Med al respekt for de ældre kolleger må det forekomme forbavsende, at de sagførere, for hvem spørgsmålet om en ændring af reglerne om møderet for højesteret er af mindre betydning, idet en ændring — og ligegyldigt hvilken — næppe kan antages at medføre udvidelser af deres én gang etablerede forretninger, har turdet tage ansvaret for at anbefale den nyordning af møderetten, som nu er foreslået, uden at forelægge spørgsmålet til udtalelse for deres yngre kolleger, for hvem nyordningen er af allerstørste betydning, idet det er under den, de skal skabe deres forretninger.

Det faktum, at dette er sket, har bevirket, at en komité af yngre landsretssagførere i København har foretaget en undersøgelse af opfattelserne blandt de praktiserende landsretssagførere i København, som har opnået beskikkelse efter 1. januar 1949.

Undersøgelsen er blevet koncentreret om København, dels på grund af den tid, der var til rådighed, dels fordi problemet om møderetten for højesteret må anses for at være af størst betydning for de sagførere, der har kontor i København.

Besvarelsene har givet komiteen et ret klart billede af opfattelserne inden for den adspurgte kreds af kolleger.

Af de adspurgte har 77 underskrevet den af komiteen foreslåede henvendelse til folketingsudvalget. Heraf har 3 taget særlige forbehold, selv om de i det væsentlige tiltræder henvendelsen. Af underskriverne har 50 egen forretning eller ansættelse på landsretssagfører-(overretssagfører-) kontorer, medens 27 er ansat på højesteretssagførerkontorer. De underskrevne eksemplarer af henvendelsen overleveres udvalget som bilag.

Samtlige underskrivere vender sig imod det af justitsministeren fremsatte lovforslag.

Underskrivernes indvendinger kan opsummeres således:

1. Prøven varetager vigtige retsplejemæssige hensyn, som forslaget helt ser bort fra. Disse hensyn er med styrke fremhævet over for udvalget fra andre sider og skal derfor ikke gentages.

2. De konkurrencemæssige urimeligheder, der menes knyttet til den gældende ord-

Bilag til bet. o. lovf. vedr. rettens pleje. (Sagføreres møderet for højesteret m. v.).

ning, og som fremføres som hovedbegrundelse for forslaget, vil blive skærpet, hvis det gennemføres, idet de yngre landsretssagførere i en menneskealder eller mere vil blive tvunget til at konkurrere med kolleger, som er indehavere af et privilegium, som er uopnåeligt for de yngre.

3. Prøvens afskaffelse vil på længere sigt medføre, at de eksisterende store og grundfæstede sagførerkoncerner, der råder over kapital og betydende forbindelser i erhvervslivet, vil opnå yderligere konkurrencemæssige fordele over for yngre sagførere, som ikke kan have denne baggrund, og som ikke har mulighed for at dokumentere deres faglige kvalifikationer ved at gennemføre prøven. En stor del af det retssøgende publikum har utvivlsomt opmærksomheden henvendt på, om der dukker unge, dygtige sagførere op, og prøvens eksistens har lige så utvivlsomt skabt en „bevægelighed“ hos dette publikum. Afskaffes prøven, vil det ofte bero på tilfældigheder, f. eks. heldig presseomtale el. lign., mere end på dygtighed, om en ung sagfører formår at skabe sig et „navn“, og en afskaffelse må befrygtes at medføre, at få store sagførerforretninger får en næsten monopolagtig stilling. Med sådanne udsigter vil en ung jurist uden kapital og forbindelser betænke sig på at vælge sagførervejen, og lovforslagets ordning er derfor mindre demokratisk end den nuværende.

4. En afskaffelse af højesteretssagførerprøven vil uundgåeligt medføre en skærpelse af landsretssagførerprøven, der fremtidig — i realiteten automatisk — vil give den, der består denne prøve, almindelig møderet for højesteret. En sådan skærpelse vil være urimelig over for mange unge sagførere, som gerne vil kunne møde i landsretten, men afskæres derfra af landsretten, som i sin bedømmelse af deres procedureevner vil tage hensyn til en møderet (for højesteret), som disse sagførere måske aldrig havde tænkt at gøre brug af.

5. Forslagets ordning af titulaturspørgsmålet er helt utilfredsstillende. Det savner fornuftig mening at anvende betegnelsen „landsretssagfører“ i strid med dens sproglige betydning både om sagførere, der har møderet ved alle retter, og om sagførere, der kun har møderet i landsret og underret. Dette vil skabe almindelig forvirring hos det

retssøgende publikum, og skal forslaget uden hensyn til de alvorlige indvendinger imod det gennemføres, bør der i det mindste indføres en enhedsbetegnelse. Det kan tilføjes, at det er komiteens indtryk, at „advokat“ her vil blive foretrukket af de fleste yngre kolleger som en nordisk og internationalt kendt betegnelse.

Uanset hvilke af disse indvendinger — de retsplejemæssige, de konkurrencemæssige eller de titelmæssige — den enkelte underskriver tillægger størst vægt, vender alle sig som nævnt mod justitsministerens forslag.

Komiteen har endvidere drøftet spørgsmålet om højesteretssagførerprøven med en lang række (ca. et halvt hundrede) kolleger, som ikke har underskrevet henvendelsen, for at blive bekendt med de pågældendes motiver til ikke at underskrive.

Den almindeligste bevæggrund har været, at den pågældende kollega er uinteresseret i møderetsspørgsmålet, enten fordi ordningen af denne møderet er ganske uden betydning for den pågældendes forretning, eller fordi han ikke driver egentlig sagførerpraksis, men virker i erhvervslivet, i foreninger eller andre organisationer.

Enkelte kolleger har af personlige grunde ikke ment at kunne give deres mening til kende.

Blandt de øvrige har nogle ikke kunnet tiltræde henvendelsen, fordi de ønsker en tilbundsgående omlægning af sagførernes mødeberettigelse, nærmere bestemt afskaffelse af både højesteretssagfører- og landsretssagførerprøverne kombineret med enhedsbetegnelse for alle sagførere. Disse kolleger betragter justitsministerens forslag som en overgangsordning, d. v. s. som et skridt i den retning, de anser for rigtig.

Andre er tilhængere af, at prøverne såvel ved højesteret som landsretterne bibeholdes; når de dog ikke har underskrevet henvendelsen, skyldes det alene, at de ønsker højesteretssagførertitlen afskaffet, hvilket de ikke mener henvendelsen giver udtryk for.

Kun få kolleger har som eneste begrundelse for, at de ikke ønsker at tiltræde henvendelsen, anført, at de går ind for den af justitsministeren foreslåede ordning.

På baggrund af det betydelige antal underskrifter, henvendelsen til udvalget har

fået, og på baggrund af sine drøftelser med de kolleger, der ikke har underskrevet, tør komiteen med sikkerhed fastslå, at *den overvejende del af de yngre landsretssagførere i København ikke kan tiltræde justitsministerens forslag.*

Med hensyn til, hvilken ordning af møderetten der bør gennemføres, går underskriverne principielt ind for en bevarelse af prøven, eventuelt med de lempelser i dens udformning, som er foreslået af højesteretsdommer Victor Hansen og højesteretssagfører Stig Rode i kommissionsbetænkningen. Denne ordning er den, som i det videste omfang tilgodeser de retsplejemæssige hensyn og eliminerer de ovenfor nævnte konkurrencemæssige indvendinger mod det foreliggende lovforslag.

Kan der ikke skabes politisk flertal for dette, mener komiteen, at et lovforslag ikke bør beskæftige sig med prøven, men med spørgsmålet om sagførernes titler.

Den af justitsministeren anførte begrundelse for det fremsatte forslag kan ikke føre videre end til en eventuel afskaffelse af højesteretssagførertitlen, og komiteen ønsker da at pege på det forslag, som et af Sagførerrådets medlemmer har fremsat over for folketingsudvalget gående ud på, at prøven ved højesteret opretholdes som betingelse for almindelig møderet for højesteret, medens højesteretssagførertitlen afskaffes.

Hvis højesteretssagførertitlen afskaffes, er det vor bestemte opfattelse, at også landsretssagførertitlen bør forsvinde til fordel for en ny fællesbetegnelse.

Komiteen henleder endelig udvalgets opmærksomhed på det uheldige i, at de juridi-

ske fakulteter ved Københavns og Århus universiteter ikke har haft lejlighed til at udtale sig i sagen, og fremhæver, at det eneste medlem af fakulteterne, som offentligt har beskæftiget sig med spørgsmålet, professor Knud Illum, i et foredrag i Studenterforeningen den 4. december 1954 (refereret i Ugeskrift for Retsvæsen 1955 B pag. I) udtalte følgende:

„Det vil være af overordentlig stor betydning, om man fra juristernes side kan gøre det klart for rigsdagsmændene, at forslaget om almindelig møderet for højesteret for landsretssagførere vil indebære en alvorlig forringelse af vor retsplejeordning, og dette rummer for mig sagens kerne.“

Komiteen ser det ikke som sin opgave at formulere et konkret forslag over for folketingsudvalget, men det er os magtpåliggende at klargøre for udvalget, at når Sagførerrådets flertal udtaler, at der i Sagførersamfundet er en overvejende tilslutning til justitsministerens lovforslag, har Sagførerrådet ikke en almindelig opfattelse blandt de yngre landsretssagførere i København bag sig.

Det vil tværtimod være således, at en gennemførelse af det foreliggende lovforslag uden hensyn til alle de alvorlige indvendinger, der er fremført imod det, ikke vil skabe ro om sagførerordningen. Forslagets uheldige retsplejemæssige konsekvenser, dets urimelige konkurrencemæssige følger og dets inkonsekvente og uholdbare løsning af titelspørgsmålet vil i fremtiden tjene til at skabe megen utilfredshed i Sagførersamfundet og hos domstolene.

Kristian Mogensen.

Knud Ehlers.

Esben Dragsted.

Bilag 9.

Undertegnede landsretssagførere*), der har opnået beskikkelse i tiden efter 1. januar 1949, ønsker herved over for det af folkettinget nedsatte udvalg, der behandler det af justitsministeren fremsatte forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje, bl. a. om afskaffelse af højesteretssagførerprøven, at fremkomme med følgende:

Det er vor opfattelse, at der ikke er nogen trang til at afskaffe denne prøve, som på tilfredsstillende måde har varetaget de retsplejemæssige hensyn — herunder særlig hensynet til det retssøgende publikum — som må være afgørende ved tilrettelæggelsen af sagførernes mødeberettigelse. Der er da heller ikke fra prøvens modstanderes side oplyst, hvilke retsplejemæssige hensyn der skulle tale for dens afskaffelse.

Uden på ny at gentage de argumenter, der har været fremført for eller imod prøven, bør det fremhæves, at kritikken af den nugældende ordning ikke stammer fra domstolene eller det retssøgende publikum, men i det væsentligste fra en kreds af de landsretssagførere, der har opnået beskikkelse før 1. januar 1949. Under hensyn hertil må det være af interesse for udvalget at erfare, hvorledes de yngre landsretssagførere, for hvem en nyordning først og fremmest vil få betydning, ser på det fremsatte lovforslag.

Det er utvivlsomt et incitament af stor værdi for de yngre sagførere, der skal påbegynde egen virksomhed, at enhver yngre landsretssagfører med interesse for procedure har adgang til udadtil at vise sine rent fagligt juridiske evner ved at indstille sig til og gennemføre prøven, et incitament, hvis betydning for den enkelte og for standen som helhed ikke bør undervurderes.

Den store tilgang af prøveprocederende sagførere i de senere år tyder også på, at der

blandt yngre landsretssagførere er en levende forståelse for dette.

Da en væsentlig del af de fremsatte indvendinger mod prøven har været båret af konkurrencemæssige hensyn, jfr. justitsministerens bemærkninger til lovforslaget, finder vi anledning til at bemærke, at lovforslaget, hvis det gennemføres som forelagt folkettinget, vil kunne medføre meget større konkurrencemæssige ulemper for de landsretssagførere, som har opnået eller opnår beskikkelse efter 1. januar 1949, end den nugældende ordning har medført for de landsretssagførere, hvis beskikkelser er af ældre dato, idet de førstnævnte efter forslaget end ikke har muligheden for at gennemføre prøven, selv om de måtte ønske det.

På denne måde vil de yngre landsretssagførere i en meget lang årrække komme ud for at skulle konkurrere med få år ældre højesteretssagfører-kolleger, nemlig dem, som i de seneste år har bestået prøven. Hvis højesteretssagførertitlen har den betydelige tiltrækningskraft over for det retssøgende publikum, som prøvens modstandere hævder, vil denne situation således betyde en væsentlig hemske for mange yngre landsretssagførere, som i disse år har påbegyndt eller i de kommende år vil påbegynde egen virksomhed, da de vil være afskåret fra at møde denne konkurrence på lige fod ved at gennemføre prøven.

Endvidere kan de i tiden fremover indbyrdes og i forhold til andre erhvervsgrupper blive henvist til andre og mindre værdifulde former for konkurrence end konkurrencen på rent faglig basis.

Ved vurderingen af disse betragtninger bør det erindres, at der utvivlsomt vil gå en række år, før det forstås af det retssøgende publikum, at muligheden for at erhverve

*) Undertegnet af 77 landsretssagførere.

beskikkelse som højesteretssagfører ikke mere består.

Vor opfattelse er derfor, at såvel retsplejemæssige hensyn som de ovenfor omtalte konkurrencemæssige betragtninger fører til, at prøven bør bevares, dog eventuelt med de lempelser, som er foreslået af to af medlemmerne af det af justitsministeriet den 2. marts 1955 nedsatte udvalg (formanden og højesteretssagfører Rode).

Hvis der imidlertid ikke kan opnås flertal i udvalget herfor, henstiller vi, at der gennemføres en langt videregående og mere velovervejet omlægning af de nugældende regler om sagføreres mødeberettigelse, som

dels tilgodeser de retsplejemæssige hensyn og dels eliminerer de ovenfor omtalte for de yngre landsretssagførere uheldige konsekvenser af det foreliggende lovforslag.

Det bør i denne forbindelse tilføjes, at det synes ulogisk, når man dog har underretter, landsretter og højesteret, at bevare betegnelserne sagfører (med mødeberettigelse alene for underretterne) og landsretssagfører (hvoraf nogle skal have møderet både for landsretterne og for højesteret, andre kun for landsretterne), samtidig med at man for fremtiden afskaffer betegnelsen højesterets-sagfører.

Bilag 10.

Til folketingsudvalget vedrørende ændringer i retsplejeloven.

Foranlediget af en henvendelse*) til udvalget, formidlet af landsretssagfører Knud Ehlers og 12 andre kolleger, ønsker vi undertegnede landsretssagførere med hensyn til det foreliggende lovforslag bl. a. vedrørende højesteretssagførerprøven at anføre følgende:

Vi har den anskuelse, at et flertal også af yngre landsretssagførere, og navnlig de, der driver selvstændig sagførerforretning, er enige i den indstilling til lovforslaget, som er gjort gældende af Sagførersamfundets flertal, at højesteretssagførerprøven bør afskaffes, og at det foreliggende lovforslag derfor bør nyde fremme.

Den omtalte anden henvendelse synes motiveret af erhvervsmæssige konkurrenceinteresser. Denne formodning støttes af det forhold, at den overvejende del af de kolleger, som har rettet opfordring til os om at tiltræde protesten mod lovforslagets vedtagelse, er eller har været ansat hos højesteretssagførere.

Vi indser, at retsplejemæssige betragtninger må ligge udvalget på sinde fremfor sagførernes indbyrdes konkurrenceforhold. Det har været hævdet, at højesteret behøvede et korps af trænede procedører, og at dette korps kun kunne sikres ved bibeholdelse af højesteretssagførerprøven, men dette synspunkt finder vi har mindre vægt, efter at det i en lang årrække har været tilladt landsretssagførere med 8 års anciennitet at procedere for højesteret uden forudgående prøve, uden at nogen har foreslået denne adgang afskaffet.

Såfremt lovforslaget vedtages i den skikkelse, hvori det er fremsat, vil det problem opstå, at de nuværende højesteretssagførere i tiden fremover vil nyde det privilegium, som er knyttet til titlen. Vi henstiller, at man ved en ændring af betegnelsen for sagførere råder bod på den mulighed, som vil opstå.

København, i november 1957.

*) Henvendelsen tiltrådt af 77 sagførere.

Bilag 11.

KNUD EHLERS
Landsretssagfører.

København K., den 13. januar 1958.

Til folketingsudvalget til behandling af forslag til lov om ændringer i retsplejeloven.

Den 5. december f. å. overbragte landsretssagfører Esben Dragsted, landsretssagfører Kristian Mogensen og jeg udvalget en henvendelse fra 77 yngre landsretssagførere i København, som er modstandere af justitsministerens lovforslag om afskaffelse af højesteretssagførerprøven.

I den anledning har 77 andre sagførere underskrevet en henvendelse, der vender sig imod den opfattelse, vi har gjort gældende.

Da det er nærliggende at sammenligne antallet af underskrivere på de to henvendelser, mener vi til udvalgets orientering at

burde oplyse, at kun 35 af de 77 underskrivere på den sidste henvendelse tilhører den kreds af sagførere, som vor henvendelse er udgået fra, nemlig landsretssagførere i København med beskikkelse efter 1. januar 1949. De øvrige 42 underskrivere er dels ældre landsretssagførere (med beskikkelse i årene 1926-48), dels sagførere i provinsen og dels sagførere ved underret.

Jeg vedlægger 20 ekstra genparter af nærværende skrivelse, idet jeg anmoder om, at de enkelte medlemmer af udvalget gøres bekendt med skrivelsen.

Med ærbødighed

Knud Ehlers.

Bilag 12.

FORENINGEN AF SAGFØRERFULDMÆGTIGE Østre Kreds.

København, den 28. november 1957.

Memorandum.

Bestyrelsen repræsenterer ca. 225 københavnske sagførerfuldmægtige af et samlet antal på knap 300.

Foreningen repræsenterer således de yngste juridiske kandidater, der har valgt sagførrergerningen, altså dem, der skal leve længst med en ny ordning af sagførerstandens forhold, og dem, der endnu ikke har opnået beskikkelse som landsretssagfører.

Den foreslåede ordning vil afskaffe procedureprøven som betingelse for adgangen til at procedere for højesteret, men bevare højesteretssagførertitlen for dem, der har erhvervet den.

Dette vil set fra vort synspunkt medføre forskellige uheldige konsekvenser:

For det første vil der opstå en konkurrencemæssig ulighed mellem på den ene side de unge landsretssagførere, der ikke får adgang til at prøve for højesteret, og på den anden side dem, der har bestået prøven, og som bevarer titlen.

For det andet er det vor bestemte opfattelse, at det må anses for sandsynligt, at en afskaffelse af højesteretssagførerprøven vil medføre en skærpelse af landsretssagførerprøven.

Herom foreligger ganske vist ingen udtalelse, men under hensyn til højesterets opfattelse af kravene til procedure for denne ret må det forventes, at der vil komme en reaktion over for landsretsprøven som den eneste praktiske mulighed for at udelukke uegnede procedører fra højesteret.

En sådan skærpelse anser vi ikke for ønskelig:

a. Som prøven praktiseres for øjeblikket, tilgodeser den absolut hensynet til en nødvendig udskillelse af sagførere, som ikke opfylder minimumskravene til procedure for landsretten.

Ingen har hidtil hævdet, at advokater, som har bestået prøven for landsretten, ikke var kvalificerede til at procedere for denne ret.

b. Enhver sagfører må have et rimeligt krav på at kunne blive mødeberettiget for landsretten, der principielt er vor retsplejes 1. instans, såfremt han opfylder de nævnte minimale krav.

Bortset fra særtilfælde er det allerede i dag en nødvendighed at være landsretssagfører for at kunne drive selvstændig sagførerpraksis.

c. En skærpelse af prøven til landsretten vil medføre en strukturændring i sagførerstandens opbygning, idet der derved vil opstå en stor gruppe af „sagførere ved underret“, som vil tendere mod at blive et sagførerproletariat.

De nævnte uheldige konsekvenser af den foreslåede nyordning tører således efter vor opfattelse til, at en procedureprøve bør opretholdes som betingelse for adgangen til at procedere for højesteret.

Hvad er motiveringen for den foreslåede nyordning?

- A. Dels retsplejemæssige hensyn, som knytter sig til procedureprøven — herom har andre udtalt sig.
- B. Dels konkurrencemæssige hensyn — som knytter sig til højesteretssagførelsesretten.

Den foreslåede nyordning er ikke egnet til at afhjælpe de konkurrencemæssige mangler — tværtimod indebærer den som frem-

hævet nye og større konkurrencemæssige betænkeligheder.

Men en afhjælpning af de konkurrencemæssige ulemper kræver ikke nødvendigvis en afskaffelse af *prøven*, hvorimod en ændring af *titulaturen* på én gang vil afskaffe konkurrencemæssig ulighed uden at skabe ny ulighed og tilgodese retsplejemæssige hensyn, som højesteret har anført som en betingelse for betryggende højesteretsprocedure.